

Eelnõu kooskõlastamise käigus esitatud märkused ja ettepanekud

Esitaja/ Jrk nr	Märkuse või ettepaneku sisu	Seisukoht edasiseks menetlemiseks
Tartu Halduskohus		
1	<p>Eelnõu § 1 punktiga 31 täiendatakse kohtute seadust §-ga 40¹, mille esimeses lõikes määratakse kindlaks uue loodava kohtute haldus- ja arendusnõukogu (KHAN) koosseis. Üheks KHAN-i liikmeks on määratud justiits- ja digiminister või tema nimetatud isik. Eelnõu seletuskirjas on rõhutatud, et KHAN on kohtuhalduse juhtimise kõrgeim organ, kes suunab kohtute arendamist ja haldamist ning teeb kõige olulisemad kohtuhaldust puudutavad otsused. Seeläbi suureneb oluliselt kohtunike otsustusõigus kohtute arendamise ja tugiteenuste korraldamise üle. Eelnõus rõhutatud kohtute eraldi põhiseadusliku institutsioonina käsitlemise põhimõttega ei haaku hästi praegusega võrreldes uues loodavas KHAN-s täitevvõimu esindajale (justiits- ja digiminister) laiemate õiguste andmine. Veenev ei ole eelnõu seletuskirjas esitatud põhjendus justiits- ja digiministri KHAN liikmeks nimetamise kohta, mille tulemusena saab nimetatud minister osaleda otsuste tegemisel hääleõigusega. Praegu kehtiva kohtute seaduse järgi osaleb justiitsminister kohtute haldamise nõukoja (KHN) koosolekul üksnes sõnaõigusega. KHAN liikmeks justiits- ja digiministri nimetamine ei ühti eelnõu peamise eesmärgiga, milleks on käsitleda I ja II astme kohtuid sarnaselt Riigikohtuga põhiseadusliku institutsioonina ning et</p>	<p>A KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>

	<p>õigusemõistmine on iga riigi põhifunktsioon ning selle toimimine ei saa sõltuda konkreetse ministri või erakonna poliitilistest eelistustest ega hetkevajadustest. Kuigi enamuse kohtuhaldusülesandeid antakse ministeeriumilt KHAN-le, on täitevvõimul võimalik ka uue redaktsiooni järgi sekkuda otseselt kohtuhaldusülesannete täitmisse, sest üks KHAN alaline liige on hääletusõigusega, mitte enam sõnaõigusega, justiits- ja digiminister või tema nimetatud isik. Täitevvõimu ja kohtuvõimu vahelise koostöö edendamine ja tagamine ei eelda KHAN-s ministrile või tema nimetatud isikule hääleõiguse andmist, piisav on sõnaõigusega osalemise õiguse tagamine. Seetõttu oleks mõistlik veel kord kaaluda, kas justiits- ja digiministri määramine KHAN koosseisuliikmeks on põhjendatud ja kohtute iseseisva juhtimise eesmärgiga haakuv.</p>	
2	<p>Eelnõus märgitud seaduse jõustumisaegade suhtes puudub kindlustunne, et kohtusüsteem suudab sedavõrd ulatuslikku muudatust eelnõuga kavandatud ajaraamis ellu viia ja teenistused käivitada nii, et see ei häiriks kohtute töö tõrgeteta jätkamist. Seaduseelnõu tavapärasest menetlemisega arvestades ei pruugi KHAN ja kohtuhaldusteenistuse töö alustamiseks ja seda reguleerivate sätete jõustamiseks määratud tähtajad olla mõistlikud. Seetõttu tuleks seaduse jõustumisajad kriitilise pilguga üle vaadata.</p>	<p>S Muudatused on planeeritud etapiviisiliselt. Kõigepealt tekib olemasoleval KHAN-il õigus kinnitada KHAN liikmete valimise kord (erandina uuele mudelile üleminekul, edaspidi teeb seda KHAN). Täiskogu saab seejärel valida uued KHAN-i liikmed. KHAN alustab seejärel KHT kui asutuse moodustamisega ja KHT direktori värbamisega. Direktor nimetatakse ametisse hiljemalt 01.09.2025, KHT alustab tööd 01.09.2025. Seni kehtivad kohtudirektorite volitused. Esimeses etapis jäävad kohtute senised tugiteenuste osutajad täitma endiseid ülesandeid KHT koosseisus endistes asukohtades, et tagada kohtute toimepidevus Oluline osa KHAN-i pädevustest ja kohtuhaldusülesannete</p>

		<p>üleminekust jõustub 01.01.2026, st sept-dets 2025 on aega ülemineku planeerimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. Muudatuste selline jõustumisaeg on vajalik, et kohtusüsteem saaks esitada ja kaitsta ise oma 2026.a eelarvet.</p>
3	<p>Tartu Halduskohus saadab lisaks 15. jaanuaril 2025 esitatule täiendava arvamuse eelnõule, sest silma jäi veel üks muudatus, mis eeldab eelnõus kajastatust laiemat lähenemist. Eelnõu §-ga 7 on kavatsus ühtlasi muuta ka Riigivastutuse seaduse § 17 lg-s 1 reguleeritud õigusemõistmisega tekitatud kahju hüvitamise taotlusi lahendavat organit, asendades Justiits- ja Digiministeeriumi Kohtute haldus- ja arendusnõukoguga (KHAN). Võtmata seisukohta selles, kas selline muudatus on hädavajalik, juhime siiski tähelepanu sellele, et vastava muudatuse tegemisel tuleb muuta ka halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 17 lg-t 3, mis reguleerib kohtulahendiga tekitatud kahju hüvitamise nõude puhul vastustaja määramist ning määratleb praegu selleks Justiits- ja Digiministeeriumi. RVastS § 17 lg 1 muutmisel tuleb muuta ka HKMS § 17 lg 3, muidu tekib ebaloogiline olukord, kus kohtueelse menetluse korral viib selle läbi moodustatav KHAN, aga kohtumenetluses oleks vastustajaks ikkagi Justiits- ja Digiministeerium.</p>	<p>A Vastav muudatus eelnõusse ja seletuskirja sisse viidud</p>
Viru Maakohus		
1	<p>Seletuskirjas peaks olema kajastatud konkreetset eelarvelised vahendid, mis Justiits- ja digiministeeriumist reformi käigus kohtute või KHT eelarvesse üle antakse. Kohtute poolt ministeeriumi ülesannete üle võtmine tähendab kohtute eelarve suurendamise vajadust. Peab olema tagatud, et üleüldise kärpeme tegemise foonil ei saaks kohtud ainult ülesanded ja mitte selleks vaja minevat raha. Lisaks on oluline määratleda ka üle võetavad ülesanded. KS § 39 lg 2 on kirjas, et seaduses sätestatud juhul täidab kohtuhaldusülesandeid Justiits- ja digiministeerium s.t muudel juhtudel on ülesannete täitmine kohtusüsteemi</p>	<p>A Seletuskirja on täiendanud tabeliga, millest nähtuvad ülesanded, mis (korrigeeritud kujul) Justiits- ja Digiministeeriumilt kohtusüsteemile üle lähevad (koos ressursiga). Kuna tegevused ei ole sellises detailsuses seaduses nimetatud, on kohtusüsteemil endal võimalik tegevusi ümber kujundada ja prioritseerida.</p>

	<p>kohustus. Samas ei ole selget arusaamist, mis on ülesanded, mida edaspidi täita on vajalik. Samuti on valdkonna eest vastutaval ministril õigus anda enda pädevusse kuuluv ülesanne KHAN-le, kuid oluline on, et ülesanded üleandmisega kaasneks ka ressursi üle andmine.</p>	
2	<p>KHAN liikmete arv on liiga suur. Leian, et selline koosseis ei taga optimaalset töökorraldust ning KHAN ei hakka täitma talle pandavaid ülesandeid efektiivselt. Nagu ka eelnõu seletuskiri märgib, siis KHAN loomisega tekib kohtusüsteemil strateegiline otsustusorgan, kelle ülesanne on kohtusüsteemi arengut juhtida. Otsustuskogu ei saa koosneda nii paljudest inimestest. Kohtusüsteemivälistel isikutel ei ole otsust puutumust otsustada kohtusüsteemi siseseid küsimusi. KHAN peaks hakkama käima koos 1-2 korda kuus, lisaks sellele peaks kohtumiste vahel toimuma aktiivne ettevalmistav töö. On väga kaheldav, kas kohtusüsteemivälised liikmed jõuavad sellise koormusega kohtusüsteemi oma muu töö kõrvalt panustada. Kompromissiks võiks olla nende isikute kaasamine vastavalt vajadusele ja ilma hääleõigusega. Täiendavalt võiks KHAN olla kaasatud kohtunikest nõukogu liikmete poolt valitud (koopteeritud) liikmed väljastpoolt kohtusüsteemi. Nimetatud eksperdid pakuksid kohtusüsteemi-välist vaadet ning täiendaksid nõukogu juhtimise ja strateegilise visiooni alast asjatundlikkust.</p>	<p>A KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>
3	<p>Süsteemi rakendamine on ettenähtud väga kiires tempos, mis ei ole realistlik. Selleks, et valmistada ette KHAN kodukord ja KHT töökord on vajalik ülemineku aeg. Eelnõu seab uuele süsteemile küll raamid, kuid kõik detailid on vajalik veel täiendavalt välja töötada ning ei ole realistlik eeldada, et seda on võimalik mõne kuuga ära teha. Samuti ei saa eeldada, et uue KHAN tööle hakkamine ja ka liikmete valimine ei eelda ettevalmistust.</p>	<p>S Muudatused on planeeritud etapiviisiliselt. Kõigepealt tekib olemasoleval KHAN-il õigus kinnitada KHAN liikmete valimise kord (erandina uuele mudelile üleminekul, edaspidi teeb seda KHAN). Täiskogu saab seejärel valida uued KHAN-i liikmed. KHAN alustab seejärel KHT kui asutuse moodustamisega ja KHT direktori värbamisega. Direktor nimetatakse ametisse hiljemalt 01.09.2025, KHT alustab tööd 01.09.2025. Seni kehtivad kohtudirektorite volitused. Esimeses etapis</p>

		jäävad kohtute senised tugiteenuste osutajad täitma endiseid ülesandeid KHT koosseisus endistes asukohtades, et tagada kohtute toimepidevus Oluline osa KHAN-i pädevustest ja kohtuhaldusülesannete üleminekust jõustub alles 01.01.2026, st sept-dets 2025 on aega ülemineku planeerimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. Muudatuste selline jõustumisaeg on vajalik, et kohtusüsteem saaks esitada ja kaitsta ise juba 2026.a eelarvet.
4	Eelnõu näeb ette ka kohtunike osalise tööajaga töötamise võimaluse. Selline õigus on tervitatav töötamise paindlikkuse seisukohalt, kuid samas praktikas keeruliselt rakendatav. Kui näiteks 28 kohtunikust 4 töötavad osaliselt poole koormusega, siis on täitmata 2 kohtuniku kohta. Kas edaspidi saab osaliselt töötavate kohtunike arvelt täita täiendavaid kohtunike kohti? Vastasel juhul on mure töökoormuse suurenemisega ja menetlusaegade venimisega. Kuigi osalise töötaja lubamise juures on vajalik arvestada õigusemõistmise korrakohase toimimise vajadust, siis on oluline näha ette ka töökoormuse ümberkorraldamise mehhanism. Vastasel juhul ei ole sätet võimalik praktikas rakendada.	S Kohtu esimees vastutab õigusemõistmise korrakohase toimumise eest kohtus. Muul mõjuval põhjusel töökoormuse vähendamine on kohtu esimehe diskretsiooniline otsus, mille tegemisel tuleb kaaluda ühelt poolt kohtuniku välja toodud põhjendusi ja teiselt poolt kohtuasutuse vajadusi, et tagada õigusemõistmise kättesaadavus ja kohtuasjade arutamine mõistliku aja jooksul.
5	Lisaks on nii eelnõus kui ka seletuskirjas vaja viidata läbivalt Justiits- ja digiministeeriumile, mitte Justiitsministeeriumile.	S Justiits- ja Digiministeerium loodi 01.01.2025 jõustunud seadusemuudatustega, st detsembris 2024 kooskõlastamisele esitatud eelnõus ja seletuskirjas kasutati sellel hetkel kehtinud nimetust.
Pärnu Maakohus		
1	Kohtute haldus- ja arendusnõukogu koosseis. Arvestades uue KS § 41 ¹ loetelu, on ilmne, et uue kohtute haldusorgani pädevus on oluliselt laiem kui senisel KHN-l ja tööd samuti kordades enam. Praeguse KHNi istungitel on arutatud, et	A KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2

	<p>uus KHAN peab hakkama koos käima vähemalt kord kuus, kui mitte tihedamini. Selles vaates ma ei pea mõistlikuks organi 11-liikmelist koosseisu, kelle ametite muud kohustused jäävad üsna olulisel määral võrreldes praegusega tahaplaanile. Minu hinnangul ei ole vajalik Riigikogu liikmete alaline osalus, samuti ei pea justiits- ja digiminister olema alaliseks liikmeks. Lisaks võiks I astme kohtunike puhul eraldi sätestada, et esindatud peaksid olema tsiviil-, süüteo- ja haldusvaldkonnad.</p>	<p>kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>
2	<p>Finantseerimine. Minu hinnangul ei ole mõeldav, et KHT tööle hakkamine saaks toimuda lisaressursita või isegi selle ressursiga, mida minister 2024.a septembrikuusel KHN-l lubas (jutt oli 350 000 eurost). Täiesti uue tsentraliseeritud ja läbimõeldud struktuuri tööleasumiseks läheb aega mitu aastat ja nii selle juht kui erinevad eksperdid (IT-valdkonnas oleks neid vaja vähemalt 4-5) peavad saama mõistlikult tasustatud, et uus organisatsioon oma eksistentsi õigustaks. Mõistan, et praegu tegeleb justiitsminister digivaldkonna koondamise ja ülevõtmisega mitte ainult nime tasandil, kuid leian, et selles osas on veel väga pikk tee minna. Maakohtu vaates ei ole tegelikult IT-seadmete ja võimekuse osas toimunud mingit märkimisväärset muutust juba aastaid ja 2020.aastal soetatud seadmed ja tehtud KIS-arendused mitte ei tundu enam aegununa, vaid vajaksid kindlasti väljavahetamist.</p>	<p>TV Seletuskirjas on täiendavalt selgitatud, kuidas uue kohtuhaldusmudeli elluviimine on võimalik ka ettenähtud ressursi arvestades. Oluline roll on kohtusüsteemi sisemisel ümberkorraldamisel ja optimeerimisel.</p>
3	<p>Tähtajad. Ma ei pea realistlikeks KS muudatuste punkte 55 ja 56 – KHT moodustamine ja direktori ametisse saamine ning KHAN loomine sel suvel ja sügisel. Pigem oleks mõistlik see protsess paremini ja põhjalikumalt ette valmistada ja ellu kutsuda järgmisel kevadel. Siis jääb võimalus kevadel ja suvel kaaluda kohtute võimalusi ja ettepanekuid riigieelarve kontekstis, samuti saaks kohtunike täiskogu KHAN-i liikmete valimiseks teha erinevalt tavapärasest varasuvest uuesti veebruaris.</p>	<p>S Muudatused on planeeritud etapiviisiliselt. Kõigepealt tekib olemasoleval KHN-il õigus kinnitada KHAN liikmete valimise kord (erandina uuele mudelile üleminekul, edaspidi teeb seda KHAN). Täiskogu saab seejärel valida uued KHAN-i liikmed. KHAN alustab seejärel KHT kui asutuse moodustamisega ja KHT direktori värbamisega. Direktor nimetatakse ametisse hiljemalt 01.09.2025, KHT alustab tööd 01.09.2025. Seni kehtivad kohtudirektorite</p>

		<p>volitused. Esimeses etapis jäävad kohtute senised tugiteenuste osutajad täitma endiseid ülesandeid KHT koosseisus endistes asukohtades, et tagada kohtute toimepidevus Oluline osa KHAN-i pädevustest ja kohtuhaldusülesannete üleminekust jõustub 01.01.2026, st sept-dets 2025 on aega ülemineku planeerimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. Muudatuste selline jõustumisaeg on vajalik, et kohtusüsteem saaks esitada ja kaitsta ise oma 2026.a eelarvet.</p>
Harju Maakohus		
1	<p>Eelnõuga antakse kohtuhalduse pädevused valdavas osas Justiits- ja digiministeeriumilt üle kohtusüsteemile. Kohtuhalduse- ja arenduse üleandmine kohtute haldus- ja arendusnõukogule (KHAN) on tervitatav. KHANi pädevusse jäävad kohtuorganisatsiooni ja selle territoriaalset struktuuri, kohtunike arvu ja maakohu rahvakohtunike arvu ja tasu ning kohtunikuabide arvu kehtestamine. KHAN saab olema kohtuhalduse strateegilise tasandi otsustuskogu, mis hakkab suunama kohtute arendamist ja haldamist. Arendamine ja haldamine saab toimuda üksnes siis, kui selleks on olemas piisavad eelarvelised vahendid, õigusraamistik (või selle muutmise võimalus) ning piisav inimressurss</p>	TV
2	<p>Avaliku võimu teostamisel ja valdkonna arendamiseks on oluline ka poliitilise vastutuse olemasolu. Olukorras, kus täitevvõim enam poliitilist vastutust kohtusüsteemi eest ei kannu, tuleb see vastutus anda Riigikogule. Kohtute arengusuunad võiks kinnitada KHANi asemel Riigikogu. See seoks Riigikogu ka eelarve läbirääkimiste protsessis enda seatud eesmärkidega ja tagaks poliitilisele vastutusele lisaks ja eelarvelise vastutuse süsteemi arengu ees.</p>	<p>S Eelnõuga on antud KHAN-ile õigus kinnitada esimese ja teise astme kohtute arengueesmärgid. Seejuures võib KHAN teha seda läbi pikaajalise arengukava koostamise kui ka iga-aastaste eesmärkide seadmise (näiteks menetluste kiiruse või lahendatavate asjade hulga kohta). Samuti on KHAN-il võimalik teha kitsamaid valdkondlikke plaane</p>

		(näiteks personali-, kommunikatsiooni- või digitaliseerimisstrateegiad või tegevuskavad). Ei ole põhjendatud, et selliseid olulises osas kohtusüsteemi siseseid eesmärke hakkab kinnitama Riigikogu. Ka rahvusvaheliste soovitude kohaselt on kohtute sõltumatuse säilitamiseks oluline vältida võimalikult suures ulatuses seadusandlikku võimu sekkumist. Lisaks on juba praegu eelnõu kohaselt KHAN-i liikmeks Riigikogu liige ehk tagatud on Riigikogu kaasamine kohtute arengusse ja haldamisse.
3	Eelnõuga sätestatakse KHANni kohtunikest liikmete valimise kord, kuid ei sätestata nende pädevusnõudeid, vaid jäetakse see KHANi otsustada. Seaduse tasandil võiks siiski määratleda ära mingisugusedki kvalifikatsiooninõuded või isikuomadused/kogemuse, mis isikul olema peab. Praeguse KHANi pädevus piirdub sisuliselt arutatud teemade teadmiseks võtmisega ning üksnes üksikutel juhtudel võtab KHAN vastu sisulisi otsuseid. Tulevase KHANi pädevuses saab olema strateegiline kohtusüsteemi juhtimine ning seega peavad KHANi liikmetele olema juhtimiskogemus ning võime näha suurt pilti. KHANi liikmed valitakse kohtunike täiskogul, mis tähendab, et puudub praktiline võimalus kandideerijatel kampaania tegemiseks ja valijatel kandidaatide pädevus kontrollimiseks. Valimised teadupärast on tihti emotsionaalsed, valitakse inimene, kes on meeltnõõda, mitte ei arvestata tema oskustega	MA Protsessi paindlikkuse tagamiseks ei ole põhjendatud ega vajalik KHAN-i kohtunikest liikmete pädevuste täpsem reguleerimine seaduse tasandil, vaid vastavate kriteeriumite kehtestamine peaks jääma KHAN-i pädevusse. Olulisem on tagada kohtunikkonna lai esindatus, st eelnõukohane KS § 40.1, mis sätestab, et esindatud peavad olema kõik õigusharud ning ühest kohtust ei saa KHANi kuuluda rohkem kui üks kohtunik.
4	Täpsustamist vajab KHANi pädevus riigieelarve läbirääkimistel st kas riigieelarve läbirääkimistel Riigikoguga esindab kohtuhaldust, ja eelarvetehniliselt on riigiasutuseks, KHAN, KHT või kohtud. Vähemalt seletuskirjas võiks täpsemalt selle lahti kirjutada	A Seletuskirja on vastavalt täiendatud. Eelarvetehniliselt on eelarvereana Kohtuhaldusteenistuse eelarve, mis sisaldab nii KHT kui riigiasutuse ning kohtute eelarveid.

		Läbirääkimistel riigikogus esindab kohtuid ja KHT-d KHAN-i esimees, st Riigikohtu esimees.
5	Kindlasti peab minema KHANile ja KHTile üle kohtute IKT arendamisega seotud võimekus ja eelarve. Tänapäeval ei ole võimalik avaliku võimu teostamist vaadata lahus tehnoloogilistest lahendustest. Kohus ei saa olla tark tellija, kui ei ole eelarvet, mille eest tellida ja sisulist arendusvõimekust. Minimaalselt peaks KHTile minema IKT tellimise roll.	S Infotehnoloogilisi lahendusi rahastatakse tsentraalselt, vastavalt kokku lepitud prioriteetidele. Seejuures suureneb kohtute kui tellija roll ning vastavad vahendid on ka üle antavad ning arvestatud eelnõu mõjuhinnangus.
6	KHT-le juba tsentraliseeritud tugiteenuste üleandmine ning kohtudirektori poolt täidetavate ülesannete täitmine võiks üle minna järk-järgult. Oluline on, et süsteemi arendamiseks vajalik analüüsivõimekus samuti KHT-le üle läheks. Seletuskiri võiks vähemalt täpsustada, millised ametikohad ja funktsioonid Justiits- ja digiministeeriumist KHT-le üle lähevad, sest kohtute haldamise ja arendamisega tegelevad praegu lisaks kohtute talitusele ka muud Justiits- ja digiministeeriumi osakonnad ja talitused. Kohtus õigusemõistmisega otseselt seotud personal peab olema kohtu, mitte KHT hingekirjas st sekretärid peavad alluma kohtu esimehele, mitte KHT-le. Sekretäride töö ei ole tugiteenus, vaid see on vahetult seotud õigusemõistmisega, neil on oma pädevus menetlustoimingute tegemisel. Samuti peab olema kohtu esimehel paindlikus korraldada kohtus tööd, mitte läbi KHT-e direktori. Õigusemõistmise korrakohane toimimine peab olema tagatud igal ajal ja igas olukorras ning kohtu esimehel peab olema paindlik võimalus tööd kiiresti ümber korraldada sh maksta inimestele lisatasu vms.	S Pädevuste ja ülesannete üleminek ministeeriumilt kohtusüsteemile on planeeritud järk-järgult, lõplikult jõustuvad asjakohased sätted 01.01.2026. Seejuures on jäetud olulises osas KHAN-i otsustada, milliseid ülesandeid KHT täpselt täidab, st võimalus ka vastavat ajakava koordineerida. Seletuskirja on täpsustatud konkreetsete ülesannetega, mis ministeeriumilt kohtusüsteemile üle antakse (koos vastava ressursiga). Eelnõu ei reguleeri sekretäride üleviimist KHT-sse, seejuures võimaldaks see ühtlustada töö kvaliteedinõudeid ja muuta töö korraldamist paindlikumaks. Koos sellega suureneksid ka võimalused palkade korrigeerimiseks.
7	On tervitatav, et reguleeritakse kohtu esimehe valimine ja tema pädevuse kriteeriumid. Võiks võimaldada ka ringkonnakohtu esimeheks saada maakohtu kohtunikul.	S Ringkonnakohtu esimehelt oodatakse suuremat kogemust kui maakohtu kohtunikult. Lisaks on kohtu esimees samaaegselt ka sama kohtu kohtunik. Seega juhul kui ringkonnakohtu esimeheks nimetatakse maakohtu kohtunik, peaks ta ka üle viima ringkonnakohtu kohtunikuks. Seejuures on

		ringkonnakohtu kohtunikule esitatavad nõuded rangemad kui maakohtu kohtunikul. Seega pole sellise eelduse loomine maakohtu kohtunikule põhjendatud.
8	Kohtuniku osalise töötamise võimaldamine on tervitatav. Selguse mõttes võiks teha vahet kohtuniku töökoormusel paragrahvi 37 ¹ lg 1 täiendatava punkti 3 mõttes ja paragrahvi 37 lg 1.3 mõttes. Esimesel juhul töötab kohtunik osalise koormusega ja saab selle võrra ka vähem palka. Teisel juhul vähendatakse kohtuniku õigusemõistmisega seotud töökoormust ning tema palga suurus ei vähene. Praegu on mõlema sätte pealkirjas töökoormuse vähendamine.	S KS § 37 reguleerib kohtunike tööjaotust, § 37.1. kohtuniku töötamist osalise töökoormusega. Seejuures sätestab § 37.1 lg 4 üheselt, et osalise töökoormusega töötamisel käesoleval paragrahvis nimetatud alusel vähendatakse proportsionaalselt töökoormusega kohtuniku ametipalka. Täiendavalt toodud erisus välja ka seletuskirjas.
9	Lisaks peaks eelnõusse panema ka 2023. aasta sügisel VTK-s välja pakutud kohtuniku ametitegevuse piirangute leevenduse. Ei ole kuidagi põhjendatud, et osad VTKs tehtud ettepanekud lähevad sisse ja osad mitte. Ametipiirangute leevendamisele oli kohtunikonnas suur toetus	A Eelnõud ja seletuskirja on vastavalt täiendatud. Ametitegevuse piirangute leevendamise osas on juba varem eelnõu kooskõlastamisele käinud, mistõttu polnud põhjendatud ega vajalik seda osa huvirühmadele uuesti kooskõlastamisele esitada. Eelnõus on arvestatud kooskõlastamisel laekunud tagasisidet.
10	Paragrahvi 38 lg 3 juures võiks sätestada ka eetikanõukogu liikmete valimise. Praeguses seaduses ei ole eetikanõukogu olemasolu sätestatud, kuigi see eksisteerib.	MA Käesoleva eelnõu raames vastavat regulatsiooni ei looda. KHN ei ole varasemalt eetikanõukogu regulatsiooni loomist toetanud.
11	2023. aasta sügisel koostatud ja arvamuste avaldamiseks saadetud VTK-s käsitleti nii ametipiirangute, osaajaga töötamise kui ka vanusepiirangute küsimusi. Praeguses eelnõus on ametipiirangute leevendamine välja jäänud. Pole selge, miks on sisse läinud üksnes osaajaga töötamine ja vanusepiirangu täpsustus. Kohtunike ametipiirangute leevendamine olukorras, kus kohtunikule ei ole ette nähtud enam sotsiaalseid tagatisi pensioni näol, on äärmisel oluline.	A Eelnõud ja seletuskirja on vastavalt täiendatud. Ametitegevuse piirangute leevendamise osas on juba varem eelnõu kooskõlastamisele käinud, mistõttu polnud põhjendatud ega vajalik seda osa huvirühmadele uuesti kooskõlastamisele esitada. Eelnõus on arvestatud

		kooskõlastamisel laekunud tagasisidet.
12	<p>Paragrahvi 42 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse nii, et esimese ja teise astme kohtu töökorraldus nähakse ette kohtu kodukorras. Kodukorra kehtestab kohtu esimees, kuulates eelnevalt ära kohtu üldkogu arvamuse.</p> <p>Vähemalt seletuskirja tasemel võiks selgitada, kuidas on kohtu esimees, kes vastutab õigusemõistmise korrakohase toimimise eest, õigustatud nõudma KHT-lt tasemel teenuseid.</p> <p>On mõistlik anda kohtuniku teenistusvanuse tõstmine KHAN-i pädevusse.</p>	<p>OA</p> <p>Seletuskirja on täiendatud selgitusega KHT-lt teenuste saamise osas. Olulise põhimõttena (KS § 41.1 lg 1) on KHAN-il kohustus kindlaks määrata kohtute ja KHT töökorraldus ja omavahelise koostöö põhimõtted. Seega kohtu esimehe ja KHT omavahelise konflikti korral tuleb pöörduda KHAN-i poole.</p> <p>Kohtuniku ametisse nimetamisel ja ametist vabastamisel on jätkuvalt vajalik Riigikohtu üldkogu poolt isiku ärakuulamine ning vastava ettepaneku tegemine Vabariigi Presidendile. Seega on põhjendatud säilitada ka Riigikohtu roll kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära tõstmisel.</p>
13	<p>Kohtuhaldusteenistuse eelarve ja Riigikohtu eelarve võetakse vastu riigieelarve seaduses sätestatud korras. Eelarvetehniliselt tuleb seletuskirjas selgitada, kas riigieelarve seaduse mõttes on asutuseks KHAN, KHA või kohtud. KHAN ei saa iseseisvalt olla riigieelarveline põhiseaduslik institutsioon. Riigiõiguslikult on oluline, kes on eelarve hoidjaks ja kes nn allasutuseks. Kui eelarve asutuseks on KHT, siis on kohtud selle allasutused. Seletuskiri on väga napisõnaline ning jääb selgusetuks, kes siiski Riigikoguga läbi räägib, millised ja kellel on volitused riigieelarve ettevalmistusel suhelda Rahandusministeeriumiga.</p>	<p>A</p> <p>Seletuskirja on vastavalt täiendatud.</p> <p>Eelarvetehniliselt on riigiasutuseks KHT, kuid KHT poolt koos kohtu esimeestega koostatud eelarve on kinnitatud KHAN-i poolt. Seega esindab KHT läbirääkimistel Rahandusministeeriumiga ja Riigikoguga eelnevalt kohtusüsteemis kokku lepitud ja heaks kiidetud seisukohti. Seejuures ei ole kindlaks määratud, kes täpselt või kui palju inimesi võivad osaleda Riigikoguga läbirääkimistel.</p>
14	<p>Samuti tuleb seletuskirja tasandil selgitada, millised praegu Justiits- ja digiministeeriumi eelarves olevad summad ikkagi kohtutele üle lähevad. Justiits- ja digiministeeriumis eelarves on</p>	<p>A</p> <p>Seletuskirja on täpsustatud konkreetsete ülesannetega, mis ministeeriumilt kohtusüsteemile üle antakse (koos vastava ressursiga).</p>

	kohtute eelarve, mis on otseselt kohtusega seotud kulud, kuid on ka muud Justiits- ja digiministeeriumi funktsioonid, mida Justiits- ja digiministeerium täidab oma eelarvest kohtute arenduseks. Ka see raha tuleb eelarvega üle anda. Samuti tuleks konkreetselt määratleda funktsioonid, mida vastava eelarve summa raames üle antakse.	
15	Kohtuhaldusteenistuse eelarve koosneb esimese ja teise astme kohtute ning Kohtuhaldusteenistuse eelarvetest. Seletuskirjast ei selgu, millisel määral on kohtu esimehel võimalik eelarvet käsutada.	A Seletuskirja on vastavalt täiendatud. Kokkuvõtlikult, igal kohtuasutusel on eelarve ja KHT-l kui riigi ametiasutusel on eelarve. Eelarveprojektid koostatakse kaheksale kohtule ja KHT-le. Kohtute eelarvetesse jäävad õigusemõistmisega seotud ametikohtade kulud: kohtunikud, kohtujuristid, kohtunikuabid. Samuti õigusemõistmisega seotud kohtukulud (menetluses osalevate kolmandate isikute kulud ja postikulud) ning kohtumajadega seotud kinnisvarakulud. Kohtute eelarvetest lähevad välja õigusemõistmist toetavate (tugi)teenuste osutamise seotud kulud.
16	Paragrahvi 45 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse nii, et kohtuteenistujate üle teostab järelevalvet kohtu esimees ja kohtuhaldusteenistujate üle teostab järelevalvet KHT direktor. Seletuskirjast ei selgu, millised on kohtu esimehe võimalused kontrollida KHT poolt pakutud tugiteenuste täitmise kvaliteeti ja töö sisu sh näiteks kohtu andmekogude kasutamist KHT teenistujate poolt	A Seletuskirja on täiendatud selgitusega KHT-lt teenuste saamise osas. Olulise põhimõttena (KS § 41.1 lg 1) on KHAN-il kohustus kindlaks määrata kohtute ja KHT töökorraldus ja omavahelise koostöö põhimõtted. Seega kohtu esimehe ja KHT omavahelise konflikti korral tuleb pöörduda KHAN-i poole.
17	Rakendussätted ja ajaraam on väga optimistlik. Uue KHANi tööle hakkamiseks on vajalik korraldada kaks täiskogu. Esmalt on vaja kinnitada täiskogul KHANi kandideerimise kriteeriumid ja siis valida KHANi liikmed.	S Muudatused on planeeritud etapiviisiliselt. Kõigepealt tekib olemasoleval KHAN-il õigus kinnitada KHAN liikmete valimise kord (erandina uuele mudelile üleminekul, edaspidi teeb

		<p>seda KHAN). Täiskogu saab seejärel valida uued KHAN-i liikmed. KHAN alustab seejärel KHT kui asutuse moodustamisega ja KHT direktori värbamisega. Direktor nimetatakse ametisse hiljemalt 01.09.2025, KHT alustab tööd 01.09.2025. Seni kehtivad kohtudirektorite volitused. Esimeses etapis jäävad kohtute senised tugiteenuste osutajad täitma endiseid ülesandeid KHT koosseisus endistes asukohtades, et tagada kohtute toimepidevus Oluline osa KHAN-i pädevustest ja kohtuhaldusülesannete üleminekust jõustub alles 01.01.2026, st sept-dets 2025 on aega ülemineku planeerimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. Muudatuste selline jõustumisaeg on vajalik, et kohtusüsteem saaks esitada ja kaitsta ise oma 2026.a eelarvet.</p>
18	<p>Riigivastutuse seaduse muutmine. Eelnõu sätestab, et edaspidi esitatakse riigivastutuse seaduse alusel kahjuhüvitamise avaldused KHT-le. Eelnõust jääb selgusetuks, millisest eelarvest hüvitised välja makstakse. Kas KHT-l on võimalik esitada taotluseid riigieelarvet lisaraha saamiseks, kui selline vajadus tekib.</p>	<p>S Kohtute tekitatud kahju hüvitamiseks pole seni olemas eraldi fondi ei kohtute ega Justiits- ja Digiministeeriumi eelarves. Senised hüvitised on tasutud kohtute eelarvest. Lisataotluste rahuldamine ei ole garanteeritud.</p>
19	<p>Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste menetlusseaduste muutmine. Lisada nimekirja, et KHANi poolt kehtestatakse ka kohtuotsuse ja määruse ning kohtute kirjalangi vorm. Seda ei ole siiani tehtud ja ühtne identiteet on vajalik.</p>	<p>S Juba käesoleval hetkel on maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kantselei kokukorraga kehtestatud erinevad vormid. Samamoodi saab KHAN ka vastavad plangid kehtestada.</p>
20	<p>Kohtute tõhusama toimimise valguses on vajalik lisaks haldusmudeli muutmisele muuta kiiremas korras ära ka kohtualluvuse küsimused. Tsiviilasjades tuleks alustada vähemalt teatud</p>	<p>S Käesolev eelnõu ei reguleeri kohtualluvuse küsimusi. Justiits- ja digiministeerium analüüsib esitatud</p>

	võlaõiguslike nõuete puhul asjade üleriigilist jagamist. Näiteks teenuseosutamise lepingutest ja tarbijakrediidist tulenevad nõuded võiks olla üldises jagamises. Laiemalt võiks mõelda ka teatud hagita asjade andmist üleriigilisesse jagamisse. On terve rida hagita menetluse asju, mida kohus menetleb kirjalikult – üleskutsemenetlus, täiturite peale kaebused, pärandi hooldaja määramine.	ettepanekuid eraldiseisvalt ning vajadusel algatab eelnõu vastavate muudatuste rakendamiseks.
Tartu Ringkonnakohus		
1	Kehtiva kohtute seaduse (KS) §-i 19 järgi määrab: „[h]alduskohtu kohtunike arvu ja jagunemise kohtumajade vahel [--] valdkonna eest vastutav minister, kuulunud ära halduskohtu esimehe ja selle ringkonnakohtu esimehe arvamuse, kelle tööpiirkonda kohus kuulub.“ Eelnõu järgi sõnastatakse viidatud säte ümber nii, et „Halduskohtu kohtunike arvu ja jagunemise halduskohtute vahel kehtestab kohtute haldus- ja arendusnõukogu, kuulunud ära halduskohtu esimeeste ja selle ringkonnakohtu esimehe arvamuse, kelle tööpiirkonda kohus kuulub.“ Selline sõnastus jääb aga arusaamatuks. Kuna kohtute haldus- ja arendusnõukogu (KHAN) otsustab kohtunike jagunemise üle halduskohtute vahel, peaks läbivalt rääkima halduskohtutest mitmuses ning ära tuleks kuulata mõlema ringkonnakohtu esimehe arvamuse. Juhul, kui otsustatakse vaid ühe halduskohtu kohtunike arvu üle, puudub vajadus mõlema haldus- ja ringkonnakohtu esimehe kaasamiseks. Praegune sõnastus ei ole kooskõlas ka eelnõu seletuskirjaga, sest viimases räägitakse halduskohtute ja ringkonnakohtute esimeestest mitmuses. Sõnastust võiks mõlemat olukorda hõlmavalt parandada viisil: „Halduskohtu kohtunike arvu kehtestab kohtute haldus- ja arendusnõukogu, kuulunud ära halduskohtu esimehe ja selle ringkonnakohtu esimehe arvamuse, kelle tööpiirkonda kohus kuulub.“ Eeltoodust tuleneb ka see, et kui otsustatakse kohtunike jagunemine mõlemas halduskohtus, tuleb ära kuulata mõlema haldus- ja ringkonnakohtu esimehed.	A Eelnõud ja seletuskirja korrigeeritud nii maakohtu (KS § 11) kui halduskohtu (KS § 19 puhul).
2	KSE § 40 ¹ sätestab KHAN-i koosseisu, mis erineb praeguse kohtute haldamise nõukoja (KHN) koosseisust üksnes selle poolest, et KHAN-i koosseisust on riigi	A KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest

	<p>peaprokurör välja jäetud ning tema asemele on lisatud justiits- ja digiminister või tema nimetatud esindaja. Mõistmatuks jääb vajadus tuua justiits- ja digiminister nõukogu otsustajatest liikmete hulka, kui praeguse KHN-i töös osaleb minister sarnaselt kohtuesimeestele sõnaõigusega. Leiame, et minister võiks jätkata KHAN-i töös osalemist sõnaõigusega.</p>	<p>5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>
3	<p>Murelikuks teeb, et eelnõus sätestatud KHAN-i koosseis ei arvesta KHAN-i muutunud rolli ja pädevusega. Lisaks senise KHN-i ülesannetele, KHAN KSE § 41¹ lõike 1 järgi: „suunab ja koordineerib kohtuasutuste haldamist ja arendamist (p 1); kinnitab esimese ja teise astme kohtute arengueesmärgid ning kontrollib arengueesmärkide saavutamist (p 2); teeb Justiitsministeeriumile ettepanekuid kohtukorraldust, -teenistust ja -menetlusi puudutavate õigusaktide eelnõude väljatöötamiseks ning annab nende kohta arvamusi (p 3); kinnitab kohtuhaldusteenistuse ja kohtu esimeeste koostatud kohtuhaldusteenistuse eelarve eelnõu ning kinnitab eelarve jaotuse esimese ja teise astme kohtute ning kohtuhaldusteenistuse vahel (p 4); korraldab kohtuasutuste eelarvevahendite kasutamist ja nende üle arvestuse pidamist (p 5); määrab kindlaks kohtuhaldusteenistuse ülesanded ja struktuuri ning teostab kohtuhaldusteenistuse üle teenistuslikku järelevalvet (p 10); kinnitab kohtute ja kohtuhaldusteenistuse töökorralduse ja omavahelise koostöö põhimõtted (p 12); täidab teisi seaduses sätestatud ülesandeid ning arutab ja otsustab muid kohtute haldamise seisukohalt olulisi küsimusi (p 15)“. Ühtlasi võib nõukogu teha otsuseid ja anda juhiseid, mis avaldatakse nõukogu veebilehel (lg 3).</p> <p>Neil asjaoludel ei ole enam tegemist passiivse, pelgalt nõusolekut andva otsustuskoguga, vaid aktiivse, strateegilise juhtimisorganiga, kelle töögraafik ei saa piirduda nelja kogunemisega aastas – ülesandeid arvestades tuleks KHAN-il kokku saada regulaarselt, näiteks kaks korda kuus isegi siis, kui ta otsuste ettevalmistamise kohtuhaldusteenistusele edasi delegeerib. Mõningates küsimustes on see ka välistatud (nt kohtuhaldusteenistuse üle teenistusliku</p>	<p>A</p> <p>KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>

	järelevalve teostamisel). Nõukogu on otsustusvõimeline siis, kui kohal on üle poole liikmetest (KS § 40 ¹ lg 8). Seega tuleb arvestada nõukogu liikmete suutlikkusega realselt oma kohalolekuga nõukogu töösse panustada. Kokkuvõtlikult on tõsine kahtlus, et KHAN-i uus koosseis suudaks efektiivselt täita eelnõus toodud ülesandeid.	
4	Problemaatiliseks peame ka seda, et I ja II astme kohtunikud on nõukogus vähemuses. Ühiskonna jaoks tervikuna oluliste valikute tegemisel võib laiapõhjalist otsustamist pidada eesmärgipäraseks. Samas võib kohtute operatiivset juhtimist, sealhulgas eelarvahendite kasutamist puudutavate küsimuste lahendamist pärssida tõik, et pooled KHAN-i liikmed ei tunneta otsuste täitmise ja tagajärgede reaalsel mõju oma igapäevatoos ega tunne seetõttu ka sellega seotud kõrgendatud vastutust. Eelnõus pakutud sõnastuse järgi saab KHAN I ja II astme kohtute haldamist puudutavaid otsuseid vastu võtta isegi siis, kui otsuste poolt ei hääleta ükski I ja II astme kohtunikust liige. Seetõttu leiame, et KHAN-is peab I ja II astme kohtunikel olema vähemalt üheliikmeline enamus.	A KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtuniku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.
5	KSE § 41 ¹ lg 1 p 9 järgi nimetab KHAN ametisse (ja vabastab ametist) kohtu esimehe, teostades tema üle ka järelevalvet. Samas ei muudeta eelnõuga KS § 45 lg-t 2, mille järgi teostab esimese ja teise astme kohtu esimehe kohustuste täitmise üle järelevalvet valdkonna eest vastutav minister. Valdkonna eest vastutav minister võib nõuda kohtu esimehelt seletusi õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta kohtus. Kõnesolev säte tuleks kas kehtetuks tunnistada ning täiendada eelnõuga muudetava KS § 45 lõike 3 teist lauset pärast sõna „Kohtuhaldusteenistuse direktori“ sõnadega „ja kohtu esimehe“ või asendades KS § 45 lg-s 2 sõnad „valdkonna eest vastutav minister“ sõnadega „Kohtute haldus- ja arendusnõukogu“.	A Eelnõus korrigeeritud KS § 45 lõiget 2 vastavalt esitatud ettepanekule.
6	Juhime tähelepanu, et eelnõu seletuskiri peaks sisaldama ülevaadet justiits- ja digiministeeriumilt I ja II astme kohtutele üle antavate ülesannete ning ülesannete täitmise kohta ülesannete ülesandega koos üle antava eelarve kohta. Ei ole mõeldav olukord, kus ministeerium	A Seletuskirja on täiendanud tabeliga, millest nähtuvad ülesanded, mida hetkel täidab Justiits- ja Digiministeerium ning mis

	vabaneb suures osas senisest tööst kohtute haldamisel, kuid kohtud peavad ülesannete täitmiseks vajalikud ressursid leidma oma praeguste eelarvevahendite arvelt või puudub kohtutel eelnev ülevaade justiitsministeeriumilt koos ülesannetega üleantava eelarve suuruse kohta.	kohtusüsteemile üle lähevad (koos ressursiga). Kuna tegevused ei ole sellises detailsuses seaduses nimetatud, on kohtusüsteemil endal võimalik tegevusi ümber kujundada ja prioritseerida.
7	Eelnõu jõustumine, sealhulgas KHAN ja kohtuhaldusteenistuse moodustamine, samuti kohtuhaldusteenistuse direktori ametisse asumine on eelnõuga kavandatud käesoleva aasta suvel. Olukorras, kus kohtuhaldusteenistuse moodustamine ja selle juhtimisstruktuuri mehitamine on vältimatult vajalik I ja II astme kohtute eelarvete koostamise eelnõuga kavandatud muudatuste elluviimiseks, seab sedavõrd kiire üleminek pinge alla kohtute 2026. aasta eelarve koostamise, sealhulgas riigieelarve strateegias kavandatud eelarve kärpete sisustamise õigusmõistmise parimates huvides. Mõõda ei saa vaadata ka võimalusest, et pingelises tempos eelnõuga kavandatud muudatuste elluviimine võib viia olukorrani, kus ühelt poolt vabaneb küll justiitsministeerium senistest kohustustest ja senised kohtudirektorid vabastatakse ametist, kuid kohtuhaldusteenistus ja selle direktor ei ole tegelikkuses veel valmis samu ülesandeid efektiivselt täitma. Seetõttu palume kaaluda eelnõuga kavandatud muudatuste jõustumise tähtaegade edasilükkamist.	S Muudatused on planeeritud etapiviisiliselt. Kõigepealt tekib olemasoleval KHN-il õigus kinnitada KHAN liikmete valimise kord (erandina uuele mudelile üleminekul, edaspidi teeb seda KHAN). Täiskogu saab seejärel valida uued KHAN-i liikmed. KHAN alustab seejärel KHT kui asutuse moodustamisega ja KHT direktori värbamisega. Direktor nimetatakse ametisse hiljemalt 01.09.2025, KHT alustab tööd 01.09.2025. Seni kehtivad kohtudirektorite volitused. Esimeses etapis jäävad kohtute senised tugiteenuste osutajad täitma endiseid ülesandeid KHT koosseisus endistes asukohtades, et tagada kohtute toimepidevus Oluline osa KHAN-i pädevustest ja kohtuhaldusülesannete üleminekust jõustub alles 01.01.2026, st sept-dets 2025 on aega ülemineku planeerimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. Muudatuste selline jõustumisaeg on vajalik, et kohtusüsteem saaks esitada ja kaitsta ise juba 2026.a eelarvet.
Riigikohus		
1	Esmalt vajab tõhus autonoomne kohtuhaldus ka maksimaalset eelarvelist sõltumatust. Eelnõus pakutud esimese ja teise astme kohtute eelarveliselt nn põhiseaduslikuks institutsiooniks muutmine on samm edasi, kuid siiski ei	S Esimese ja teise astme kohtute eelarvemudel on planeeritud analoogsena nagu teistel põhiseaduslikel institutsioonidel, sh

	<p>pruugi see tagada kohtusüsteemi eelarvelisi vajadusi ja eelkõige finantseerimise stabiilsust, kui eelarveläbirääkimiste osas on otsustav sõna Riigikogu rahanduskomisjonil. Ideaalis peaks kohtusüsteem haldusorgani kaudu esitama oma eelarve taotluse, mis koos katteallikatega läheks muutmata kujul Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatavasse riigieelarve eelnõusse, kuid Riigikogul oleks eelnõu menetlemise käigus võimalik seda ka muuta/vähendada. See on seda enam olulisem, et eelarveliselt ei pruugi jääda pakutud mudeliga alles seni Justiitsministeeriumi eelarves sisaldunud vajalikku puhvrit ettenägematute kulude jaoks aasta lõikes, mis võivad tekkida. Lahendada tuleks nn arvestuslike kulude küsimus, võimaldamaks täitmata või eemalolevate kohtunike ja kohtuametnike kohtadega seonduvat palgaraha kasutada paindlikult süsteemi huvides ka teisiti (nt lisatasude maksmiseks või ajutise töäjõu palkamiseks), kui süsteem peab töö ikkagi tervikuna ära tegema</p>	<p>Riigikohtul. Kohtutel on edaspidi võimalik Rahandusministeeriumiga koostöös teha vajalikke kokkuleppeid.</p>
2	<p>Teiseks ei taga eelnõu kontrolli kohtuinfosüsteemi (KIS) ega teiste kohtu pädevuses olevate asjadega seonduvate infosüsteemide (nagu maksekäsu, kinnistusraamatu ja äriregistri infosüsteemi) üle. See on oluline küsimus, kui kohtud ei ole sisuliseks tellijaks nende süsteemide arendamisel ja kontrollimisel või paremal juhul oleksid „tellijaks rahata“. Vajalik oleks, et kohtuhaldusele antaks üle ka registrite haldamine ja sellega seonduvad vahendid. Isegi kui see ei ole kiirkorras võimalik, tuleks eelnõus ette näha üleminek hilisemal ajal või etappidena.</p>	<p>S Infotehnoloogilisi lahendusi rahastatakse ja hallatakse tsentraalselt, vastavalt kokku lepitud prioriteetidele. Seejuures suureneb kohtute kui tellija roll ning vastavad üleantavad vahendid on arvestatud eelnõu mõjuhinnangus.</p>
3	<p>Eelnõust ei selgu ka, kas ja millal läheksid koos kohtuhaldusega üle seni Riigikohtu vastutusel olevad ja kogu kohtusüsteemi puudutavad funktsioonid, nagu vastutus kohtunike ja kohtuametnike koolituse ning kohtunikueksami korralduse ja personaliarvestuse eest kui ka kohtunikueksamikomisjoni, koolitusnõukogu ja eetikanõukogu teenindamine. Loogiline oleks, et ka need funktsioonid antakse üle uuele kohtute haldus- ja arendusnõukogule (KHAN), kuid eelduslikult võiks seda teha hiljem, kui uus süsteem juba toimib. Siiski on</p>	<p>S Kuivõrd Riigikohus on jäänud ka varasemalt eriarvamusele selle osas, kas ja millal Riigikohtu vastutusel olevad funktsioonid peaksid olema KHANi või KHT ülesandeks, ei hallata loodava kohtuhaldusmudeliga Riigikohtu. Seejuures on ka seletuskirjas märgitud, et Riigikohtu funktsioonide</p>

	kohtunike seas erimeelsused, kas ja millal neid ülesandeid üle anda. Samas selgus võiks selles suhtes olla.	üleandmine ei ole tulevikus ka välistatud kui Riigikohus vastava ühise seisukoha esitab ning see poliitilist toetust leiab.
4	Suureks puuduseks eelnõu rakendamisel on ebaselgus sellega seotud kulude ja nende katteallikate üle. Kohtuhalduse ülevõtmine ei ole võimalik rahata. Piisav ei ole vaid mõne senise Justiits- ja Digiministeeriumi ametikoha üleandmine. Uue asutuse ja süsteemi rakendamisega kaasnevad paratamatult nii ühekordsed rakenduskulud kui ka hilisemad püsikulud. Kui nende katmine ei ole tagatud, võib kohtuhalduse ülevõtmine takerduda juba esimesel sammul. Selgus kulude osas on seda olulisem, et eelnõu seletuskirja järgi soovitakse kohtuhaldus üle anda ülimalt kiiresti. Seoses rakendamisgraafikuga märgime, et see ei tundu ainuüksi eelnõude menetluskorda ja vajalike personalimuudatuste tegemise aega arvestades realistlik	S Seletuskirja on täiendanud tabeliga, millest nähtuvad ülesanded, mida hetkel täidab Justiits- ja Digiministeerium ning mis kohtusüsteemile üle lähevad (koos ressursiga). Kuna tegevused ei ole sellises detailsuses seaduses nimetatud, on kohtusüsteemil endal võimalik tegevusi ümber kujundada ja prioritseerida.
5	Vähemasti osa Riigikohtu juhtkonnast ja kohtunikest on seisukohal, et kohtuhalduse üleandmisest üksi ei piisa, vaid samaaegselt tuleks rakendada ka mitmeid muid uues kohtute arengukavas ettenähtud meetmeid, mis muudaksid kohtute tegevust ja kohtumenetlust tõhusamaks. See on vajalik esmajoones selleks, et iseseisvas süsteemis oleks võimalik ressursside maksimaalselt paindlik jagamine ja kasutamine ega esineks mittevajalikke tõkkeid. Seadus võiks samaaegselt kohtuhalduse ülevõtmisega võimaldada mh kohtuasjade paindlikumat jagamist, minimaalselt leevendades kohtute vahel asjade jagamise territoriaalse kohtualluvuse piiranguid. Parandada tuleks kohtunike koormuse mõõtmise meetodikat. Samuti võiks võimaldada kohtuesimeestel tõhusamalt kohtuid juhtida, moodustades kohtute eestseisused ja andes osa senisest kohtute üldkogude pädevusest neile, samuti andes neile õiguse kinnitada kohtute tööjaotusplaane. Paindlikum võiks olla kohtunike liikumine kohtuastmete vahel ja kohtunikukohtade ajutine täitmine. Palgasüsteemis võiks kaaluda tööpanusest sõltuvate lisatasude rakendamist. Osa kohtunikke on siiski neile ettepanekutele vähemasti praegu vastu, leides, et	S Käesolev eelnõu ei reguleeri esitatud ettepanekuid. Justiits- ja digiministeerium analüüsib esitatud ettepanekuid eraldiseisvalt ning vajadusel algatab eelnõu vastavate muudatuste rakendamiseks.

	kohtuhalduse võiks rakendada ka muude muudatusteta ning tegeleda nendega põhjalikumalt eraldi. Osa leiab aga, et nt asenduskohtuniku institutsioon ja kohtunikele lisatasu maksmine seoses kohtuasjade lahendamiseiga võivad olla põhiseaduslikult problemaatilised. Osa kohtunikke ei pea õigeks kohtu esimehele ulatuslike volituste (nt tööjaotusplaani kehtestamine) andmist ning eelistaks selle pädevuse andmist kohtu eestseisusele.	
6	Nii või teisiti on kohtute seadus eri aegadel tehtud ebasüsteemsete muudatuste tõttu kohati vastuoluline, aegunud ja raskesti jälgitav ja vajaks eelduslikult terviklikku süstemaatilist revisjoni.	S Käesoleva eelnõu raames vastavat revisjoni ei tehta, kuid selline vajadus võib tõusetuda Justiits- ja Digiministeeriumi poolt ettevalmistatava väljatöötamiskavatsuse edasise menetluse käigus.
7	Kaaluda võiks KHAN nimetusena lühemat nimetust kohtute nõukogu (vrd eelnõus (nt KS §-d 40.1 ja 41.1) on paragrahvide tekstis kasutatud lühendatult nõukogu).	S KHAN nime vahetamist aruteludes ei toetatud. Seejuures ei ole välistatud selle korrigeerimine (lühendamine) edaspidi kui see peaks eelnõu edasises menetluses vajalikuks osutama.
8	Kuigi Riigikohtu valitseva praktika kohaselt ei ole üld- ja üksikaktide vahel selget üleminekupiiri (RKPJKo 5-22-4/13, p 76), on tõenäoline, et õiguselguse ja - kindluse huvides oleks ka edaspidi mõistlik osa küsimusi otsustada üldakti tasemel. Näiteks kohtute tööpiirkonnad, millest sõltub kohtualluvus, ja mis riivab selgelt PS § 24 lg-s 2 sätestatud põhiõigust olla oma kohtuasja arutamise juures. Ei oleks mõistlik, et isik, kellele kriminaal- või tsiviilasjas kohtualluvus ei sobi, hakkab vaidlustama KHAN-i üldkorraldust halduskohtus. Seepärast on asjakohane näha KS § 41.1 lg-s 3 ette üldine määrusandluspädevus (sel juhul valiks KHAN akti liigi ise) või siis teha seda konkreetselt mõne volitusnormi juures eraldi. Riigikohtu üldkogu (RKÜKo 3-2-1-40-15, p 49-51) on oma praktikas leidnud, et põhiseaduses nimetatata riigiorgani, sh avalik-õigusliku juriidilise isiku juhtorgani normiloomepädevust ei saa välistada. Eriti asjakohane on siinkohal võrdlus üldkogu	MA Kuivõrd materiaalselt sisult õigusaktide kehtestamine on seadusandliku riigivõimu privileeg, on teistele võimuharudele sisult õigusaktide kehtestamise volituse andmine võimude lahususe põhimõtte vastu eksimine. Seega on kaheldav, et KHAN-ile saaks määruste kehtestamise volitust delegeerida ilma põhiseadusliku aluseta. Sellele vaatamata sätestatakse Riigi Teataja seaduses, et KHAN-i teatud otsused on arvestades nende välismõju avaldatavad Riigi Teatajas.

	otsuses esitatud analüüsiga kohalike omavalitsuste osas, mille järelduseks on, et põhiseaduses nimetamata isiku või tema organi õigus luua norme võib tuleneda tema põhiseaduslikust staatusest. Eelnõuga antakse kohtule, mille üheks organiks on KHAN, põhiseadusliku institutsiooni staatus (RES § 2 lg 2 p 2). Seega oleks KHAN-ile määrusõiguspädevuse andmine kooskõlas Riigikohtu üldkogu senise praktikaga. Sellise otsustuse tegemise õigus peaks aga olema seadusandjal, mis tähendab, et konkreetsed volitusnormid peaksid expressis verbis tulenema seadusest endast, mitte sõltuma KHAN valikust.	
9	Sõltumata sellest, kas KHAN hakkab otsustama üksnes haldusaktidega või mitte, võiks olla asjakohane KHAN-i üldise iseloomuga ning välismõjuga aktide (nt kohtute tööpiirkonnad, kohtunike arv, kohtute ja kohtumajade asukohad jne) avaldamine Riigi Teatajas (vastavalt RTS-i muutes), arvestades nende aktide õiguslikku olulisust.	A Eelnõud ja seletuskirja vastavalt täiendatud.
10	Positiivsena nähti, et eelnõuga plaanitakse laiendada KS §-is 37 ¹ sätestatud osalise koormusega töötamise tingimusi. See aitab loodetavasti muu hulgas vältida olukordi, kus kohtunik peab seisma silmitsi distsiplinaarvastutusega, sest tal pole tuvastatud osalist töövõimet, aga ta sellegi poolest ei ole ajutiselt võimeline tööülesannetega täiskoormusel hakkama saad	TV
11	Eelnõuga plaanitakse muuta KS § 38 lg-t 2 selliselt, et edaspidi ei ole valdkonna eest vastutaval ministril enam õigust kutsuda kokku erakorralist kohtunike täiskogu. See muudatus on loogiline arvestades teisi muudatusi, millega sisuliselt antakse seni valdkonna eest vastutava ministri roll üle KHAN-ile. Samas leiti, et võiks kaaluda n-ö neutraalse osapoole õigust erakorralise kohtunike täiskogu kokkukutsumiseks ja tehti ettepanek muuta KS § 38 lg-t 2 selliselt, et lisaks Riigikohtu esimehele oleks erakorralise täiskogu kokku kutsumise õigus nt vähemalt kuuel KHAN-i liikmel ühiselt (sarnaselt MTÜS-is ja ÄS-is leiduvatele sätetele, mis annavad liikmetele/osanikele/aktsionäridele õiguse nõuda koosoleku kokkukutsumist). Pakuti ka, et piisav võiks olla ka vähemalt viie	S Praktikas on erakorraliste täiskogude vajadus harv ning ei ole põhjust kahelda, et Riigikogu esimees seda vajaduse korral kokku ei kutsu. Samuti on Riigikogu esimees ametikoha järgi ka KHAN-i esimeheks, st täiendava võimaluse loomine täiskogu erakorraliseks kokkukutsumiseks ei ole käesoleval hetkel vajalik.

	liikme nõue, nt kui täiskogu kokkukutsumist peavad vajalikuks kõik kohtute täiskogu valitud kohtunikust liikmed.	
12	Eelnõu § 1 p 29 (KS § 39 lg 2). Lõikes 2 nimetatud Justiitsministeerium, aga KS § 40 ¹ lg-s 1 justiits- ja digiminister. Seletuskirjas on äärmiselt ebamäärane selgitus, milleks on vaja lõike teises lauses sisalduvat (valve)edasivolitust. Kas ja millise valdkonna eest vastutava ministri (ministeeriumi?) kohtuhaldusülesannete üleandmist pikemas perspektiivis üleantavana silmas peetakse.	S Justiits-ja Digiministeerium loodi 01.01.2025 jõustunud seadusemuudatustega, st detsembris 2024 kooskõlastamisele esitatud eelnõus ja seletuskirjas kasutati sellel hetkel kehtinud nimetust. Lõikes 2 sätestatud võimalus on loodud juhtudeks, kui seadusega antakse justiits-ja digiministeeriumile kohtuhaldusülesanne, mille täitmine on põhjendatud või vajalik anda üle KHAN-ile. Käesoleval hetkel on selliseks seaduses sätestatud ülesandeks näiteks IKT haldamine (mida käesoleva eelnõuga üle ei anta), kuid pole välistatud, et selline edasivolitamise õigust on vaja tulevikus rakendada.
13	Eelnõu § 1 p 33 (KS § 41 ¹ lg 1 p 3) Justiitsministeerium või Justiits- ja Digiministeerium?	S Justiits-ja Digiministeerium loodi 01.01.2025 jõustunud seadusemuudatustega, st detsembris 2024 kooskõlastamisele esitatud eelnõus ja seletuskirjas kasutati sellel hetkel kehtinud nimetust.
14	Eelnõu § 1 p 40 (KS § 53 lg 2) Redaktsiooniliselt ei tundu põhjendatud kajastada muudetavas tekstis lõigu numbrit, kui muudatus puudutab vaid lõike ühe või mõne lause ümbersõnastamist	A Eelnõud vastavalt korrigeeritud
15	Eelnõu § 1 p 46 (KS § 99 ¹ lg 2) Seletuskiri kajastab plaanitavat muudatust vaid osaliselt, täpsemalt Riigikohtu üldkogu hääletsensuse osas: 2/3 nõue asendub lihthäälteenamusega kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära tõstmisel. Tegelikult kaob muudatuse jõustudes ka kehtiv salajase hääletuse nõue. Kuigi tegemist on erandliku nõudega, on see osade kohtunike arvates asjakohane vähemalt Riigikohtu enda liikme	A Eelnõud vastavalt korrigeeritud, st otsus võetakse vastu salajasel hääletamisel.

	teenistusvanuse ülemmäära tõstmise otsustamisel.	
16	Eelnõuga plaanitakse muuta mitmeid menetlusseadustikke selliselt, et dokumentide elektrooniliselt kättetoimetamise täpsemad nõudeid võib kehtestada lisaks valdkonna eest vastutava ministri määrusega ka KHAN-i poolt maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kantslei kodukorraga. Kui tänases olukorras lähtub Riigikohus vajadusel ministri määrusest, siis seoses muudatusega võib tekkida olukord, kus on vajalik lähtumine esimese või teise astme kohtu kantslei kodukorrast	TV
17	KHAN-i kodukord ja KHAN-i liikmete valimise kord. Seletuskiri võiks sisaldada üldist põhimõtet, et KHAN liikmete valimiste korra kehtestamisel tuleks pidada meeles kandidaatide võrdset kohtlemist seoses KS § 40.1 lg 2 lauses 2 ja 3 sätestatud nõuete koosmõjus	A Tagatud on kogu kohtusüsteemi võrdne kohtlemine, st tagatud on kõikide kohtuharude esindatud ning välistatud ühe kohtu liigne esindatus. Seejuures on oluline, et KHANi kohtunikust liige peab esindama otsuste tegemisel lähtuma terve kohtusüsteemi, mitte ainult oma kohtu huvidest. Seletuskirja täiendatud.
18	Eelnõuga plaanitakse muuta RVastS § 17 lg-t 1 selliselt, et edaspidi esitatakse taotlus kohtu poolt tekitatud kahju hüvitamiseks KHAN-ile. Kuivõrd osad KHAN-i liikmed on kohtunikud, tuleks KHAN-i kodukorras sätestada tingimused millal peab liige end kahju hüvitamise taotluse arutamisest taandama. Viide sellise tingimuse vajalikkusele võiks samuti olla juba eelnõu seletuskirjas. Kohtu tekitatud kahju hüvitamise taotluste lahendamise pädevuse andmisel KHAN-ile tuleks tervikuna läbi mõelda ja seletuskirjas kajastada ka rahuldatud nõuete finantseerimise pool (eelarve).	A Seletuskirja vastavalt täiendatud. Kohtute tekitatud kahju hüvitamiseks pole seni olemas eraldi fondi ei kohtute ega Justiits- ja Digiministeeriumi eelarves. Senised hüvitised on tasutud kohtute eelarvest.
19	Eelnõu § 5 punktis 1 on ekslikult kirjas, et muudetakse RES § 2 lõikeid 1 ja 2. Tegelikult muudab eelnõu RES § 2 lg 2 punkte 1 ja 2	A Eelnõud vastavalt muudetud.
Eesti Kohtunike Ühing		
1	EKoÜ jätkuvalt toetab planeeritud muudatusi ning leiab, et tegemist on vajaliku ja kohtusüsteemi arengut toetava eelnõuga.	TV
2	EKoÜ peab kahetsusega osundama, et eelnõus planeeritud viisil ei ole loodava	A

	<p>kohtute haldus- ja arendusnõukogu (KHAN) koosseis kooskõlas rahvusvaheliste standarditega. Oleme antud probleemile viidanud juba meie 19.08.2024 pöördumises ning jääme varem esitatud argumentide juurde.</p> <p>Eelnõu kohaselt on KHAN liikmeteks Riigikohtu esimees, viis kohtunike valitud kohtunikku, kaks Riigikogu liiget, Advokatuuri juhatuse nimetatud advokaat, õiguskantsler või tema esindaja ning justiits- ja digiminister ning tema esindaja. Kuigi eelnõu seletuskirjas on nõustatud, et rahvusvaheliste standardite kohaselt peaksid suurema osa liikmetest moodustama kohtunike endi valitud kohtunikest liikmed, on selliseid liikmeid KHAN-s vaid viis üheteistkümnest ehk vähemus. Ühtlasi on endiselt KHANi liikmeks kaks tegevpoliitikut, mis on samuti otseselt vastuolus rahvusvaheliste standarditega.</p> <p>EKoÜ peab vajalikuks osundada, et kuigi eelnõu viimases versioonis toodud KHAN liikmete koosseisu toetas KHN, ei ole tegemist eelnõu koostajatele siduva arvamusega. Eelnõus kirjeldatud koosseisu puhul ei pruugi sisuliselt olla täidetav kohtuhaldusreformiga saavutada soovitud eesmärk ehk kohtute haldamisega seotud küsimustes sisulise pädevuse üleandmine kohtusüsteemile endale. Lisaks nähtub varasemast praktikast, et tegevpoliitikud on KHNi istungitel osalenud vähem kui pooltel kordadest. Eelnõus märgitud viisil on loodava KHAN koosseis tasakaalust väljas ega hakka toimima kohtusüsteemile vajalikul viisil.</p> <p>EKoÜ leiab, et kohtuhalduse reformi läbiviimisel on oluline arvestada rahvusvahelisi standardeid ning vältida selliste juhtorganite loomist, mis eelnõus planeeritud eesmärgi täitmisele kaasa ei aita. EKoÜ toetab 22.07.2024 eelmise töögrupi koostatud eelnõus toodud varianti KHAN koosseisu osas.</p>	<p>KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>
3	<p>Täiendava märkusena leiab EKoÜ, et ei nõustu eelnõu seletuskirjas märgitud ettepanekutega, et kohtunikest liikmete asendusliikmetel ei peaks KHAN istungitel olema sõnaõigust. Kuigi sellise sõnaõiguse piiramist ei nähtu eelnõust</p>	<p>S Seletuskirja täpsustatud, et lõplikud tingimused sätestab KHAN.</p>

	endast, ei ole sõnaõiguse piiramine sisuliselt vajalik ega demokraatlik. Olukorras, kus enamik KHAN liikmetest ei ole nagunii kohtunike valitud liikmed, vähendaks selline lahendus veelgi enam kohtunikonna mõju KHAN otsustele.	
4	<p>Eelnõust ega selle seletuskirjast ei nähtu, milliseid rahalisi vahendeid kavandab Justiitsministeerium reformi läbiviimisel loodavale kohtute haldusteenistusele üle anda. EKoÜ rõhutab, et haldusreformi sisuliseks läbiviimiseks tuleb tagada piisavad rahalised vahendid.</p> <p>Eelnõu kohaselt jääb ka pärast haldusreformi läbiviimist kohtute infosüsteemi (KIS) vastutavaks töötlejaks Justiitsministeerium. EKoÜ leiab, et tegemist võib olla sobiliku lahendusega reformi esimeses etapis, kuid tulevikus peaks kogu KIS-ga seonduv, sealhulgas arendamise küsimused ja arendamiseks vajalikud rahalised vahendid, olema üle antud kohtute haldusteenistusele.</p>	<p>S</p> <p>Seletuskirja on täiendanud tabeliga, millest nähtuvad ülesanded, mida hetkel täidab Justiits- ja Digiministeerium ning mis kohtusüsteemile üle lähevad (koos ressursiga). Kuna tegevused ei ole sellises detailsuses seaduses nimetatud, on kohtusüsteemil endal võimalik tegevusi ümber kujundada ja prioritseerida. Seega on optimeerimiskohtade leidmine tulevikus kohtusüsteemi enda otsustada ja vastutada. Infotehnoloogilisi lahendusi rahastatakse ja hallatakse tsentraalselt, vastavalt kokku lepitud prioriteetidele. Seejuures suureneb kohtute kui tellija roll ning vastavad üleantavad vahendid on arvestatud eelnõu mõjuhinnaangus.</p>
5	EKoÜ ei toeta KS § 42 lõike 1 muutmist viisil, kus kohtu kodukorda ei pea esimees enam kohtu üldkoguga kooskõlastama. EKoÜ hinnangul puuduvad objektiivsed põhjused kohtute sisedemokraatia vähendamiseks ning selleks ei anna alust abstraktne viide kohtu esimehe vastutusele kohtu toimimise eest. Kohtu tööjaotusplaani kinnitab endiselt vastava kohtu üldkogu ning kohtu kodukorra näol on tegemist olulise kohtute sisemist töökorraldust puudutava dokumendiga, mille koostamise ainuõigust ei saa jätta kohtu esimehele.	<p>MA</p> <p>Kodukord on asutuse juhtimiseks vajalik töövahend, mis ei puuduta vahetult õigusemõistmist ning ei vaja seetõttu ka üldkogu kooskõlastust, seejuures on jäetud kohustus kuulata üldkogu arvamus ära.</p>
6	Lisaks eeltoodule ei kajasta koostatud eelnõu kohtunike ametikitsenduste leevendamist ega kohtunike töövõimetushüvitiisi. EKoÜ leiab, et tegu	<p>A/S</p> <p>Eelnõud ja seletuskirja on täiendatud ametikitsenduste osas. Ametitegevuse</p>

	<p>on kohtusüsteemile jätkuvalt äärmiselt vajalike küsimustega ning loodame, et need leiavad seadusandliku lahenduse lähitulevikus.</p>	<p>piirangute leevendamise osas on juba varem eelnõu kooskõlastamisele käinud, mistõttu polnud põhjendatud ega vajalik seda osa huvirühmadele uuesti kooskõlastamisele esitada. Eelnõus on arvestatud kooskõlastamisel laekunud tagasisidet</p> <p>Kuigi käesoleva eelnõu eesmärk ei ole reguleerida kohtunike hüvitisi, määrgime, et töövõimetushüvitise reguleerimine ei ole leidnud siiani toetust.</p>
Haridus-ja Teadusministeerium		
1	<p>Eelnõu § 1 punkti 21 järgi võidakse vähendada kohtuniku töökoormust muuhulgas seoses osalusega kohtunike omavalitusorganite töös. Kuna kohtunikud osalevad ka teiste reguleeritud õiguselukutsete organite töös (vt kohtute seaduse § 38 lg 3 p 8), tekib küsimus, kas nende töösosalemine ei anna õigust koormuse vähendamisele.</p>	<p>S</p> <p>Töökoormuse vähendamise reguleerimisel on lähtutud võimaliku suurema koormusega kaasneva tööga eelkõige kohtusüsteemi arenguga seotud tegevuste puhul. Seejuures on ka sellisel juhul tegemist esimehe õigusega, mitte kohustusega osalist töökoormust võimaldada. Põhjendamatu on olukord, kus kohtuniku pideva eemalviibimisega erinevate organite töös saab kahjustada õigusemõistmise korraldus.</p>
2	<p>Eelnõuga lihtsustakse kohtunike osalise koormusega töötamise taotlemist. Seletuskirjas on hinnatud muudatuse mõju üksnes kohtutele, mille puhul on öeldud, et võib kaasneda taotluste mõningane kasv. Kui kasvab taotluste arv, võib kasvada ka osalise koormusega töötavate kohtunike arv, seega võib eeldada võimalikku mõju ka menetlusosalisele. Leiame, et muudatuste mõjude hindamisel on vajalik ka seda mõju hinnata.</p>	<p>A</p> <p>Seletuskirja vastavalt täiendatud.</p>
3	<p>Kohtuhaldusmudeli jõustumise ajaks on planeeritud 1. september 2025. Palume hinnata, kas see on realistlik ja mõistlik tähtaeg muudatuste jõustumiseks.</p>	<p>S</p> <p>Muudatused on planeeritud etapiviisiliselt. Kõigepealt tekib olemasoleval KHN-il õigus kinnitada KHAN liikmete valimise kord (erandina uuele mudelile</p>

		<p>üleminekul, edaspidi teeb seda KHAN). Täiskogu saab seejärel valida uued KHAN-i liikmed. KHAN alustab seejärel KHT kui asutuse moodustamisega ja KHT direktori värbamisega. Direktor nimetatakse ametisse hiljemalt 01.09.2025, KHT alustab tööd 01.09.2025. Seni kehtivad kohtudirektorite volitused. Esimeses etapis jäävad kohtute senised tugiteenuste osutajad täitma endiseid ülesandeid KHT koosseisus endistes asukohtades, et tagada kohtute toimepidevus Oluline osa KHAN-i pädevustest ja kohtuhaldusülesannete üleminekust jõustub 01.01.2026, st sept-dets 2025 on aega ülemineku planeerimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. Muudatuste selline jõustumisaeg on vajalik, et kohtusüsteem saaks esitada ja kaitsta ise juba 2026.a eelarvet.</p>
--	--	---

Prokuratuur

1	<p>Prokuratuur tervitab eelnõud, mille eesmärk on suurendada kohtute vastutust ja otsustusõigust kohtute arendamisel ja haldamisel; suurendada kohtuvõimu sõltumatust täitevvõimust; vähendada vastutuse hajumist kohtute haldamisel ning laiendada kohtuteülest vaadet kohtutearendamisele ja haldamisele; tagada ühtne ja ühtlase kvaliteediga kohtuhaldusteenus kõigi kohtute jaoks; lahendada kohtu kui põhiseadusliku institutsiooni sõltumatuse küsimus. Prokuratuur toetab kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõud ning sellega esimese ja teise astme kohtute kohtuhaldusmudeli muutmist.</p>	TV
2	<p>Prokuratuur juhib tähelepanu paarile redaktsioonilisele veale. Nimelt täiendatakse kohtute seadust punkti 33 kohaselt paragrahviga 41.1, mille lõikes 1</p>	<p>A Eelnõu vastavalt tähelepanekutele korregeeritud.</p>

	järgneb punktidele 13 punkt 15, mitte punkt 14. Riigieelarve seaduse muudatuse punkt 1 käsitleb muuhulgas paragrahv 2 lõiget 2, milles on ekslikult märgitud „teise“ astme kohtud, mitte „teise“ astme kohtud	
Rahandusministeerium		
1	Meil ei ole põhimõttelisi vastuväiteid kohtusüsteemi haldamise lahutamisele täitevvõimust ega organisatsiooniliselt ühtse kohtusüsteemi osana kohtuhaldusametuse moodustamisele. Tugiteenuste konsolideerimisega on põhjendatud uue üksuse loomine. Jätame aga eelnõu kooskõlastamata, kuna kavandatud kohtuhaldusmudel ei ole arusaadav ning vajab veel läbi mõtlemist ja analüüsimist.	TV
2	<p>1. Üheks eelnõu eesmärgiks on esimese ja teise astme kohtute ning kohtuhaldusteenistuse (edaspidi KHT) käsitlemine põhiseadusliku institutsioonina riigieelarve seaduses ja riigivaraseaduses. Eelnõu kohaselt on esimese ja teise astme kohtute eelarved, nagu ka KHT enda eelarve, KHT eelarve osad (vt eelnõu § 1 punkt 37 – KS § 43 lõige 2). Samas on kohtuvõimu tuumikpädevus ja põhiseaduslik funktsioon õigusemõistmine ja nimelt selle ülesande täitmine konstitueerib kohtuvõimu eraldiseisva, kolmanda riigivõimuharuna[1].</p> <p>Eelnõus liigitatakse ametite ülesanded kohtumõistmisega seotud ülesanneteks (jäävad esimese ja teise astme kohtutele ja nende esimeestele) ja kohtuhalduseks (jääb KHT-le). KHT ei ole ametiasutus avaliku teenistuse seaduse (ATS) § 6 lõike 1 tähenduses (teda pole nimetatud ka ATS § 6 lõikes 2 ning eelnõuga seda ei muudeta) ega ka kohtuasutus KS § 7 tähenduses (mida eelnõuga samuti ei muudeta). Kui seletuskirjast tulenevalt on eelnõu eesmärk suurendada kohtute vastutust ja otsustusõigust kohtute arendamisel ja haldamisel ning anda võimalus esimese ja teise astme kohtutele oma eelarvet ise koostada ja kujundada ning kaitsta Riigikogus iseseisvalt, ilma täitevvõimu vahele sekkumiseta, siis eelnõu kohaselt jääb kohtuasutuste eelarve sisuliselt KHT eelarve liigenduseks, mille kinnitab kohtute haldus- ja</p>	<p>A</p> <p>Seletuskirja on vastavalt täiendatud. Eelarve kujundamine on muudatuse tulemusel varasemast selgem ja kooskõlas põhiseadusega, st täitevvõim ei sekku kohtute eelarve kujundamisesse. KHT on analoogne Vabariigi Presidendi Kantsleiga või Riigikogu Kantsleiga, st põhiseaduse mõistes need ei ole põhiseaduslikuks institutsiooniks, kuid neile on selline roll antud teatud seaduste kontekstis.</p>

	<p>arendusnõukogu (KHAN). Samuti korraldab esimese ja teise astme kohtute eelarvete eelnõude koostamist, eelarve käsutamist ja arvestusepidamist neist endast eraldi olev asutus – KHT. Mitmeti mõistetav on riigieelarve seadusesse ja riigivaraseadusesse lisatav väljend „esimese ja teise astme kohtud koos Kohtuhaldusteenistusega“, kuna ei saa aru, kas tegemist on ühe või mitme institutsiooniga.</p> <p>Tulenevalt ülaltoodust palume analüüsida, kas uue kohtute haldusmudeli järgi on tagatud esimese ja teise astme kohtute võimalus oma eelarvet ise koostada, kujundada ja kaitsta. Samuti palume seletuskirjas selgitada, kas KHT teostab riigivõimu ja milliseid põhiseaduslikke funktsioone ta täidab, et teda on võimalik pidada põhiseaduslikuks institutsiooniks.</p>	
3	<p>2.Kui KHT on põhiseaduslik institutsioon, siis arusaamatuks jääb tema alluvus KHAN-le. KHAN annab KHT-le ülesandeid, teeb tema üle järelevalvet (eelnoü § 41¹ lõike 1 punkt 10, § 41² lõige 1) ja korraldab KHT haldamist (eelnoü § 39 lõige 2). Ka on KHT aruandekohustuslik KHAN ees (§ 41 lõige 2). Põhiseaduslikud institutsioonid on suhteliselt sõltumatu ja seetõttu on ka nende eelarve kujunemine ja kinnitamine sõltumatu. Eesti õigussüsteemis ei ole varem põhiseaduslikel institutsioonidel kõrgemalseisvaid organeid olnud. Kui nõukogu on eraõiguslike või avalik-õiguslike juriidiliste isikute kollektiivne juhtorgan, siis harilikult on ta selle isiku/asutuse osa. Samas näiteks avalik-õiguslikus juriidilises isikus Eesti Pangas tegutsevad nii kõrgem juhtorgan nõukogu kui ka sõltumatu eelarvenõukogu.</p> <p>Arvestades ülaltoodut palume seletuskirjas selgitada, kas KHAN on KHT juhtorgan või kõrgemalseisev organ. Samuti palume analüüsida põhiseadusega kooskõla KHT allumisel KHAN-le.</p>	<p>A</p> <p>KHT on analoogne Vabariigi Presidendi Kantsleiga või Riigikogu Kantsleiga, st põhiseaduse mõistes need ei ole põhiseaduslikuks institutsiooniks, kuid neile on selline roll antud teatud üksikute seaduste kontekstis. KHAN on kollegiaalne juhtimisorgan nagu seda on ka Riigikogu juhatus. KHAN on KHT kõrgemalseisev organ, st see ei ole juhtorganina KHT osa.</p>
4	<p>3.Eelnõu üheks eesmärgiks on kohtute puhul killustumise vähendamine, kuid eelnõuga ei lähe eelarvemenetlus lihtsamaks. Saame aru, et eelarvemenetlus esimese ja teise astme kohtute puhul hakkab olema selline: eelarve eelnõu koostab KHT koos kohtute esimeestega</p>	<p>S</p> <p>Muudatuse tulemusel viiakse eelarvemenetlus kooskõlla põhiseadusega, st ei ole põhjendatud, et täitevvõim sekkub esimese ja teise astme kohtute kui</p>

	<p>(üks eelarve kõigi asutuste peale, kuid kohtumõistmisega seotud kulud on kohtute eelarvetes ja kohtuhalduskulud KHT eelarves) → eelarve eelnõu kinnitab KHAN → eelarve eelnõu menetlus Riigikogus, eelarve läbirääkimistel on esindajaks KHT direktor → KHAN kinnitab Riigikogus vastu võetud kohtute eelarve alusel esimese ja teise astme kohtute ja KHT eelarved → kohtuasutuste eelarvevahendeid käsutab KHT direktor. Siinjuures jääb selgusetuks, mis tähendus on esimese ja teise astme kohtute (mis peaksid olema põhiseaduslikud institutsioonid) eelarvetel (KS § 7 lõige 2, mida ei muudeta), kui selle kinnitab institutsiooni väline organ KHAN ja käsutab KHT direktor?</p>	<p>põhiseaduslike institutsioonide eelarvemenetlusse, analoogselt nagu seda ei ole juba praegu ette nähtud Riigikohtu eelarve puhul. KHAN on seejuures kohtusüsteemi osaks, kuid laiapindse vaate saamiseks on põhjendatud sinna osaliselt kaasata ka kohtuväliseid isikuid.</p> <p>Kohtuhaldusteenistuse eelarve koosneb KHT kui riigiasutuse ja kohtute eelarvetest, mida käsutavad vastavalt KHT direktor või kohtu esimees. Seega esimese ja teise astme kohtute eelarved on eraldiseisvad KHT eelarvest (analoogselt kinnitab JDM ka praegu kõigi kohtute eelarve eraldi), st kohtute eelarvetesse jäävad mitmed kulud, mida ei ole põhjendatud KHT käsutusse anda (nt kohtunike tööjõukulud, kohtukulud, samuti kinnisvarakulud, mis on seotud konkreetse kohtuga sõlmitud lepingutega). KHT ja kohtute eelarvete sisu ja vastavat jaotust on selgitatud eelnõukohase KS § 43.1 juures.</p>
5	<p>4.KHAN koosseis ja olemus. Eelnõu § 1 punkti 31 (KS § 40¹ lõige 1) kohaselt kuuluvad KHAN koosseisu muu hulgas kaks Riigikogu liiget, õiguskantsler või tema nimetatud esindaja ning justiits- ja digiminister või tema nimetatud esindaja. Seletuskirja kohaselt vastab loodava KHAN-i koosseis suures osas rahvusvahelistele soovitudele.</p> <p>Seletuskirjas puudub analüüs Riigikogu liikmete, aga ka õiguskantsleri ja justiits- ja digiministri, osalemise kohta KHAN koosseisus kooskõla kohta põhiseadusega võimude lahususest lähtuvalt.</p>	<p>A</p> <p>KHAN-i koosseisu on muudetud selliselt, et sinna kuulub 6 kohtunikku, kellest 5 on täiskogu poolt valitud, 1 Riigikogu liige ja 2 kohtunikest liikmete poolt valitud välist liiget.</p>

	<p>Nõukogu liikmete puhul peab olema tagatud kompetentsus ja see, et liikmel oleks aega panustada nõukogu töösse (Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) arvamuse nr 24[1] punkt 30). Seoses kohtuhalduse juhtrolliga on vaja nõukogu liikmetel lisaks õiguslastele teadmiste teadmisi juhtimisest, finantsidest, infotehnoloogiast jne. KHAN töövõimekus peaks uue staatuse saamisel oluliselt paranema võrreldes kohtute haldamise nõukojaga. Kahjuks oleme viimastel aastatel näinud, et kohtute haldamise nõukojal ei ole õnnestunud isegi RES § 35 lõikes 3 toodud nõude täitmine, et Justiitsministeeriumi eelarve projekti juurde lisatakse kohtute haldamise nõukoja arvamus maakohtutele, halduskohtutele ja ringkonnakohtutele planeeritud vahendite vastavuse kohta kohtute aastaeelarve kujundamise põhimõtetele. Kohtute haldamise nõukoja arvamus on jõudnud kohale alles siis, kui eelarve on juba Riigikogule esitatud, käesoleva aasta riigieelarve puhul isegi vahetult enne 3. lugemist.</p>	
6	<p>5.Seletuskirja kohaselt on kohtuhalduse reformimisel eeskujuks Soome mudel, st selle ülesannete jaotuse (kohtu)asutuste vahel, kuid juriidilises mõttes istutame selle teistsugusesse süsteemi. Soomes täidab KHT ülesandeid riigiasutus Justiitsministeeriumi haldusalas. Eesti uue kohtute haldusmudeli puhul ei saa aru, kes keda kontrollib, kes vastutab eelarve täitmise eest (kohtu esimeeste roll).</p>	<p>S Soome kogemus kohtuhaldusmudeli reformimisel on olulises osas aluseks eelnõukohase kohtuhaldusmudeli loomisel, kuid muudatuste planeerimisel on lähtutud Eesti vajadustest, mh põhiseaduses sätestatud põhiseadusliku institutsiooni regulatsioonist. Ka Soome kohtuhaldusmudeli puhul nähakse peamise probleemina seda, et täitevvõimul on jätkuvalt oluline roll kohtute eelarve planeerimisel, mis ei taga kohtusüsteemi täielikku autonoomiat ning millist viga tuleb Eesti õigussüsteemis vältida. Eelnõu kohaselt jaguneb Kohtuhaldusteenistuse eelarve KHT kui asutuse ja kohtute vahel, st teatud osas käsutab eelarvelisi vahendeid KHT ja teatud</p>

		osas kohtud. KHT ja kohtute eelarvete sisu ja vastavat jaotust on selgitatud eelnõukohase KS § 43.1 juures.
7	<p>6.Kohtuhalduse reformiga seotud kulused ja mõju eelarvele ei ole analüüsitud. Seletuskirjas on märgitud üldiselt, et muudatused on planeeritud kuluneutraalselt. Palume seletuskirjas selgitada, mida kuluneutraalsus tähendab, st kuidas see eelarvetega lahendatakse. Tavapärase praktika on, et aastate jooksul asutuste kulud kasvavad.</p> <p>Seletuskirja peatükis 6 punktis 6.1.2 selgitatakse, et eelnõu koostamisel on hinnatud ka ümberkorralduse võimalikku rahalist mõju ja leitud, et muudatus on võimalik planeeritud kujul läbi viia selliselt, et kohtutele osutatavate tugiteenuste maht ja kvaliteet ei lange ning KHAN-i teenindamisega seotud ülesanded saavad täidetud: · KHT direktori ja valdkondade juhtide palgakulud on kaetud olemasolevate teenistuste juhtide ja seniste kohtudirektorite palgakuludega kohtute eelarvetes ning Justiitsministeeriumi eelarvest üle antava eelarvega eelnevatest puudujäävas osas; · Uute ametikohtade loomise ja KHAN-i teenindamisega seotud kulude allikaks on Justiitsministeeriumi eelarvest üleantav eelarve; · Vahejuhtide palgakulude katteallikaks on senised tööjõukulud ja töökorralduse muutmisest vabanev ressurss.</p> <p>Oluline küsimus: Millised on arvestuste alused, muudatuste mõjud eelarvetele? Ei ole selge ka, kui suures mahus Justiits- ja Digiministeerium oma eelarvet lisaks esimese ja teise astme kohtute eelarvetele üle annab. Seletuskirjas on, et „kokkulepitud mahus“ (lk 23). Kuidas on Justiits- ja Digiministeeriumil läbi mõeldud eelarve üleandmine? Palume seletuskirja täiendada konkreetse finantsanalüüsiga.</p>	A Seletuskirja on vastavalt täiendatud. Kuluneutraalsus tähendab, et eelnõu rakendamiseks ei taotleta täiendavaid ressursse riigieelarvest. Muudatuse elluviimiseks vajalikud vahendid koosnevad JDMilt üleantavast (RES 2026-2029 raames) ja kohtusüsteemi tööprotsesside muutmisega vabanevast ressursist.
8	7.Märgime, et kohtuhaldusteenistuse lugemisega põhiseaduslikuks institutsiooniks ei muutu midagi eelarvestamise põhimõtetes, mida tuleb jätkuvalt teha kooskõlas riigieelarve seaduse ja teiste seadustega. Muutub	TV

	üksnes eelarve eelnõu menetlemise protsess, mis liigub Riigikokku. Näiteks on jätkuvalt arvestuslik eelarve seaduses kitsalt ettenähtud kulude tegemiseks ja seda mujale suunata ei saa.	
9	<p>8. Seletuskirjas ei ole riigivarasse puutuvat selgitatud ega mõju hinnatud. Riigivarasest (RVS) kavandatakse § 3 lõike 1 punkti 10 muudatus, kus on nimetatud põhiseaduslikud institutsioonid. Selle muutmise eesmärki on seletuskirjas selgitatud esimese ja teise astme kohtute (koos KHT-ga) käsitlemisega põhiseadusliku institutsioonina ja täitevvõimust lahutamiseks lisaks riigieelarvele ka riigivarasest tähenduses.</p> <p>Kui selline muudatus toimub, et esimese ja teise astme kohtud koos KHT-ga loetakse põhiseaduslikeks institutsioonideks, siis kellele antakse üle või kes kasutavad riigivara, st kes konkreetselt muutub riigivara valitsejaks? Sellisel juhul peaks täiendama ka RVS § 4 lõiget 2, kus riigivara valitsejad loetletud on. Praegu on seal põhiseaduslikud institutsioonid loetletud konkreetsete asutuste kaupa, näiteks: Vabariigi Presidendi Kantselei (kuigi põhiseaduslikuks institutsiooniks on Vabariigi President), Õiguskantsleri Kantselei jne. Kui nüüd saab põhiseaduslikuks institutsiooniks selline üksus nagu „esimese ja teise astme kohtud koos Kohtuhaldusteenistusega“, siis kas riigivara valitsejaks saab KHT?</p> <p>Palume seletuskirjas selgitada, kuidas peaks esimese ja teise astme kohtutele koos KHT-ga (PSI) vajalik riigivara, sh kasutuslepingud, mida nad praegu RVS mõistes kui volitatud asutused kasutasid, nende omandisse/kasutusse üle minema ja millised protseduurid selleks ette nähakse.</p>	<p>A</p> <p>Eelnõud ja seletuskirja on täiendatud. Analoogselt nt Riigikoguga on põhiseadusliku institutsioonina lisatud esimese ja teise astme kohtud ning riigivara valitsejana KHT (analoogselt Riigikogu Kantseleiga). Juba praegu on kohtud vara valitsemisel iseseisvad, nt kinnisvara rendilepingupoolteks on kohtud, ametiautod rendivad kohtud, põhivara kuulub kohtutele jne.</p>
10	<p>9.1 Palume seletuskirja täiendada ja tuua välja, mis mahus ametikohad liiguvad muudatuse järel Justiits- ja Digiministeeriumist KHT-sse ja kas on kavandatud ametikohtade lisandumine. Seletuskirja kohaselt viiakse üle nii ülesanded kui ka ülesannetega seotud eelarve, ametnikest ei ole juttu. Ka ei selgu, kas planeeritakse seoses ülesannete kaotamisega Justiits- ja Digiministeeriumist ametikohti koondada.</p>	<p>A</p> <p>Seletuskirja on vastavalt täiendatud. Konkreetseid ametnikke või ametikohti JDMist KHTsse üle ei viida, st üle lähevad ülesanded ja ressursid. Kohtusüsteem ise kujundab ja täidab vastavad ametikohad ja ülesannete täpsema sisu, samuti otsustab vajadusel uute</p>

		inimeste värbamise. Juba praegu ei sekku JDM kohtute igapäevastesse personaliküsimustesse, st kohtud korraldavad seda ettenähtud eelarve piires. Seletuskirja on täiendatud ka konkreetsete üleminevate ülesannetega. Ministeriumi kohtuhaldusega tegelevate inimeste töökorraldus muutub, st väheneb vajadus vastavaid ülesandeid täitvate ametikohtade järgi.
11	9.2.Palume välja tuua, milliseid KHT ülesanded on plaanis anda üle RTK-le. Seletuskirja kohaselt jääksid kohtute kinnisvarahaldust, raamatupidamisteenust ning IT-haldust pakkuma Riigi Kinnisvara AS, Riigi Tugiteenuste Keskus ning Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus. Palume ka täpsustada, millised on nimetatud teenuste tellimiseks kavandatavad vahendid eelarves.	A Seletuskirjas on selgitatud, et raamatupidamisteenust jääb jätkuvalt pakkuma RTK analoogselt praegusega, st uusi ülesandeid RTK-le ei teki. Vastavad vahendid teenuste tellimiseks nähtuvad juba kinnitatud kohtute eelarvest. Edaspidi planeeritakse vajalikke vahendeid RES 2026-2029 raames.
12	10.Eelnõu § 1 punktid 2, 13 ja 16 (KS § 9 lõige 4, KS § 18 lõige 4 ja KS § 22 lõige 7) – maakohtu struktuuri ja koosseisu kinnitamisel tuleb lähtuda KS §-st 43. Nimetatud sätte reguleerib eelarvet ja selle koostamist. Tavaliselt planeeritakse eelarvet tulenevalt asutuse struktuurist ja koosseisust, mitte vastupidi – struktuuri ja koosseisu ei koostata vastavalt eelarvele.	A Eelnõud ja seletuskirja vastavalt muudetud.
13	11. Eelnõu § 1 punkt 7 (KS § 12 lõike 3 täiendamine punktiga 1 ¹) – sätte kohaselt korraldab kohtu esimees kohtuasutuse haldamist koostöös KHT-ga ulatuses, mis ei ole KHT pädevuses. Tavaliselt ametiasutus annab üle tugiteenuste osutamise tugiteenuseid koondavale asutusele, näiteks ministerium või põhiseaduslik institutsioon RTK-le, RIK-le vm, mitte vastupidi, et tugiteenuseid pakkuvale asutusele antakse ülesanded kätte ja kui sellest midagi üle jääb, täidab neid asutus ise.	S Sätte eesmärk on seada esimehele koostöökohustus KHT-ga. Kuivõrd KHT on kohtuid teenindav struktuuriüksus, st täidab oma ülesandeid kohtute vajadustest lähtudes ja koostöös esimeestega, on põhjendatud see ülesanne sätestada ka esimehe ülesannete hulgas. Ehk esimehe vastutus seisneb ühelt poolt kohtuasutuse kui süsteemi ühe osa haldamises, kuid teisalt peab toimuma koostöös KHT-ga ja teiste kohtute esimeestega ehk arvestades kogu

		kohtusüsteemi huve. Vaid sellisel juhul on võimalik tagada kohtusüsteemi kui terviku rõhus eesmärgipärane toimimine
14	12.Eelnõu § 1 punktide 18 (KS § 34 lõike 3 jt muutmine) ja 19 (KS § 30 lõike 5 muutmine) sisu peaks olema vahetuses, kuna tavaliselt esitatakse muudatused muudetava seaduse paragrahvide järjekorras. Aga lisaks sellele tuleks KS § 34 lõikes 2 asendada läbivalt Justiitsministeerium ja Digiministeeriumiga.	A Eelnõud ja seletuskirja vastavalt muudetud.
15	13.Eelnõu § 1 punkt 23 (KS § 37 ¹ lõike 1 täiendamine) – lisatav punkt ei ühildu sissejuhatava lauseosaga. Lause jääb: „Kohtu esimees võimaldab kohtunikul töötada osalise töökoormusega seoses muul mõjuval põhjusel, arvestades õigusemõistmise korrakohase toimimise vajadust.“	A Eelnõud vastavalt muudetud.
16	14.Eelnõu § 1 punkt 29 (KS § 39). Mida tähendab lõikes 1 „kohtuasutuste haldamise korraldamine“, mida hakkab tegema KHAN? Eelnõust jääb mulje, et kohtute haldus jääb siiski ka kohtutele endale, samuti KHT-le. Kas siin tuleb eristada haldamise korraldamist ja haldamist? Lõikes 2 tuleks „Justiitsministeerium“ asendada „Justiits- ja Digiministeeriumiga. Siinjuures jäävad KS § 34 lõike 2 kohaselt kohtute infosüsteemi volitatud töötajaks kohtud. Jääb arusaamatuks, kuidas saab KHAN täita Justiits- ja Digiministeeriumi ülesannet kohtute infosüsteemi volitatud töötajana, kui tal puudub iseseisev eelarve, tema tegevuseks vajalikud vahendid on KHT eelarves (KS täiendamine § 40 ¹ , lg 10). CCJE arvamuse nr 243 punkti 24 kohaselt peaks nõukogudel olema osa kohtute IT küsimuste otsustamisel.	A/S Eelnõus sätestatakse üheselt, et esimese ja teise astme kohtuasutuste haldamist korraldab KHAN, st KHAN-i ülesandeks on suunata ja koordineerida. KHT-sse koondatakse kõik kohtuhaldusülesanded, mille keskne täitmine on mõistlik. Lõikes 2 on vastav muudatus sisse viidud. Kohtute infosüsteemi osas selgitame, et senist üldist süsteemi eelnõuga ei muudeta, st kohtud on jätkuvalt volitatud töötajaks ja JDM vastutavaks töötajaks. Vastav rahastus on tsentraalselt vastutaval töötajal ehk JDMil, kes peab arvestama ka EL-i ja riigiüleste vajadustega süsteemi arendamisel ja liidestumisel kooskõlas kohtupoolsete kasutajasoovidega. KHT loomise positiivse tulemusena tekib kohtutel suurem roll tellijana, st seni ei ole kohtusüsteemis ühtset kontaktpunkti/isikut, kes koondaks ja esindaks kõigi

		kohtute huve infosüsteemi arendamisel. Vastavalt täpsustatakse ka kohtute infosüsteemi põhimäärust.
17	15.Eelnõu § 1 punkt 33 – KS § 41 ¹ lõike 1 punktis 3 tuleb Justiitsministeerium asendada „Justiits- ja Digiministeeriumiga“. KHAN ülesanded (§411), miks on osad ülesanded sõnastatud „kinnitamisena“ osad „otsustamisena“. Mis on vahe? Ja kui „otsustatakse“, siis kes „kinnitab“.	A Eelnõus ja seletuskirjas nimetus asendatud. Mõisted ühtlustatud.
18	16.Eelnõu § 1 p 34 – KS täiendamine §-ga 41 ² – seletuskirja lõike 3 selgituses on ekslikult nimetatud KHANi kohtuhaldusnõukoguks.	A Seletuskirja korrigeeritud vastavalt.
19	17.Ei saa aru, kas kohtu kantselei jääb alles? KS § 8 ² lõike 1 (kehtiv, ei muudeta) kohaselt nähakse kohtusse saabunud ja välja saadetud menetluskirjade registreerimise täpsem kord ette kohtu kantselei kodukorras. Eelnõuga muudetakse küll KS § 42 lõiget 2 ¹ (eelnõu § 1 punkt 36), kuid kehtima jääb põhimõte, et kohtul on kantselei, millel on kodukord. Kehtiva KS § 127 ei muudeta, selle kohaselt „käesolevas peatükis nimetatata kohtuametnike ja kohtu töötajate teenistuskohustused määratakse kohtu kodukorras ja kohtu kantselei kodukorras.“ Samas eelnõuga lisatava KS § 41 ² lõike 1 kohaselt osutab KHT kohtutele keskseid tugiteenuseid, sealhulgas dokumendihaldus ja kantseleiteenused.	S Kantselei jääb ka edaspidi alles, aga erinevalt praegusest olukorrast, kus igal kohtul on oma kantselei, on ajaga muutunud järjest mõistlikumaks luua kohtuteüleline kantselei, st vastav kohtukantselei tekiks KHT-sse. Analoogselt on juba praegu moodustatud kohtuteülelised arhiivi-, infotelefoni ja tõlketeenistused, mis tuleb KHT-sse üle tõsta. Ehk tegemist on jätkuvalt kohtu kantseleiga, mis ei asu aga tulevikus igas kohtus eraldi, vaid osutab ühetaolist kvaliteetset teenust üle kohtute KHT-st. Ministri asemel kinnitab vastava kantselei kodukorra KHAN.
20	18.Eelnõu § 1 punkt 38 (KS § 45 lõike 3 muutmise) – tervikuna jääb arusaamatuks, mis järelevalvest käib sättes jutt? Kas kohtuhaldusteenistujate ja KHT direktori vahel ei ole tavapärane töösuhe, mille tulemusena sõlmitakse nende vahel töölepingu seadusest ja ATS § 7 lõikest 4 tulenevalt tööleping? Sellisel juhul peab töötaja alluma tööandja juhtimisele ja kontrollile. Mis järelevalvet teostab KHT direktor lisaks sellele kohtuhaldusteenistuja üle? Samuti, mis järelevalvet teeb KHAN KHT direktori üle või kohtu esimees kohtuteenistujate üle?	A Eelnõud ja seletuskirja on muudetud. KHT on ATS kohaselt ametiasutuseks ning selle õigused ja põhifunktsioonid, tema juhtimiskorraldus ning struktuuriüksuste pädevus sätestatakse Kohtuhaldusteenistuse põhimääruses, mille kehtestab kohtute haldus- ja arendusnõukogu. Kohtu esimehe õigus järelevalvet

	<p>Ka seletuskiri ei selgita seda täpsemalt. Kehtivas seaduses on reguleeritud, mille üle järelevalvet tehakse. Kui see on teenistuslik järelevalve, tuleks see täpsemalt reguleerida analoogselt valitsusasutuste teenistusliku järelevalvega (Vabariigi Valitsuse seaduse 7. peatükk).</p>	<p>teha on sätestatud juba kehtivas seaduses.</p>
21	<p>19. Eelnõu § 2 punkt 1 (ATS § 11 lõike 6 muutmise) – sättesse lisatakse, et KHT teenistukohtade koosseisu kehtestab ja teenistukohtade liigituse teenistusgruppideks võib kehtestada vastava ametiasutuse juht ehk KHT direktor ning esimese ja teise astme kohtute teenistukohtade koosseisude kehtestamise korra, teenistukohtade klassifikaatori ja teenistukohtade liigitamise korra võib kehtestada KHAN. ATS § 11 reguleerib ametiasutuse teenistukohtade koosseisu ja liigitamist teenistusgruppideks. Tulenevalt ATS § 6 lõikest 1 on ametiasutus riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvest finantseeritav asutus, kelle ülesanne on avaliku võimu teostamine. ATS § 6 lõige 2 loetleb ametiasutused sama paragrahvi lõike 1 tähenduses. Seda sätet eelnõuga ei täiendata, st KHT sinna ei lisata. Vastavalt ATS § 8 lõikele 1 on teenistukoht ametiasutuse koosseisus ettenähtud ameti- või töökoht ja lõikele 2 on teenistusgrupp valdavas osas sarnaste teenistus- või tööülesannetega teenistukohtade grupp, mis on jaotatud tasemeteks vastavalt täidetavate ülesannete iseloomule. Kuna KHT-d ei ole loetud ametiasutuseks, ei ole võimalik ATS § 11 lõikes 6 reguleerida KHT teenistukohtade koosseisu kehtestamist ega liigitamist teenistusgruppideks, ATS § 18 lõikes 7 KHT ametnike värbamise ja valiku korda, ATS § 31 lõikes 7 KHT koolituse korda ega ka ATS § 63 lõikes 2 palgajuhendit.</p>	<p>A</p> <p>Eelnõud ja seletuskirja on muudetud. KHT on ATS kohaselt ametiasutuseks ning selle õigusi on ATSi käsitletud analoogselt Riigikogu Kantslei jt toetavat funktsiooni omavate asutustega.</p>
22	<p>20. Eelnõu § 2 punkt 4 (ATS § 31 lõige 7) – arusaamatuks jääb, kuidas ja miks üldse peaks KHT (eelnõu kohaselt mitte selle direktor) kehtestama esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate koolituse korra. Seletuskirjas on selgitus selle sätte kohta erinev eelnõus sätestatust – „muudatuste tulemusel võib esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate koolituse korra kehtestada valdkonna eest vastutava ministri asemel KHAN, KHT</p>	<p>A</p> <p>Eelnõud ja seletuskirja korrigeeritud selliselt, et esimese ja teise astme kohtute kohtuteenistujate koolituse korra võib kehtestada KHAN (senise ministri asemel).</p>

	puhul KHT juht, st direktor. Muudatus on vajalik, kuna tegemist on kohtute siseküsimusega.“	
23	21.Eelnõu § 5 punkt 1 (RES § 2 muutmine) – muutmiskäsus peaks olema muudetavad sätted RES § 2 lõike 2 punktid 1 ja 2, mitte lõiked 1 ja 2.	A Eelnõud ja seletuskirja vastavalt korrigeeritud
24	22.Seletuskirja osades 6.1.1. ja 6.2.1. „Mõju Justiitsministeeriumile“ ei ole välja toodud sihtrühma suurust konkreetse ametnike/töötajate arvuna.	A Seletuskirja vastavalt täiendatud.